

MODERNE TUINBOUW

Gereedschapskist

September 2013

Tuinbouw is een van de belangrijkste motoren van de Nederlandse economie. Om dat te kunnen blijven, heeft Greenport Holland deze gereedchapskist ontwikkeld, om ondanks dalende economische groei de sector toch te kunnen versterken. De innovatiekracht en de technologische ontwikkelingen van de Nederlandse tuinbouw zijn een voorbeeld voor de rest van de Wereld. Om die positie te kunnen handhaven moeten ook de randvoorwaarden voor de tuinbouw goed zijn. Dit houdt in dat deze sector de ruimte moet krijgen die het verdient. De wereld verandert, en de tuinbouw verandert mee.

Bij de aanpak in tuinbouwgebieden om het teeltareaal te vernieuwen, gaat het om de keuze van een juiste set aan instrumenten. De instrumenten zelf zijn niet altijd nieuw, maar de gecombineerde inzet ervan wel. De keuze en combinatie is sterk afhankelijk van de aard van de gebieden en de betrokken partners hierbij. Wie gaan in welk gebied met elkaar aan de slag?

Deze brochure is een overzicht van de instrumenten die uit diverse onderzoeken naar voren zijn gekomen en/of tijdens expertsessies zijn bedacht. Zij zijn dus door, met en vóór de sector ontwikkeld en dienen ter inspiratie voor de vele mogelijkheden die modernisering biedt. De instrumenten zijn concreet, beschikbaar en toepasbaar en worden toegelicht met voorbeelden uit de praktijk. In totaal zijn er 39 instrumenten.

Meer dan honderd experts, ondernemers, wetenschappers, ambtenaren en bestuurders hebben hieraan meegewerkt. De gereedchapskist wordt al toegepast in een aantal pilotgebieden waar modernisering van het teeltareaal gewenst is. Deze gereedchapskist is dus niet alleen geschreven voor de tuinbouwondernemers, maar voor alle betrokkenen bij de tuinbouw die te maken hebben met de moderniseringsopgave. Met andere woorden:

Samen aan de slag!

De Gereedchapskist Moderne Tuinbouw is ontwikkeld door de Initiatiefgroep Modernisering Teeltareaal, onder de vlag van de samenwerkende partijen in Greenport Holland. Zij heeft dit niet kunnen doen zonder de inbreng van talloze deskundigen: ondernemers, wetenschappers, ambtenaren en bestuurders. De Initiatiefgroep is aan hen grote dank verschuldigd.

**LTO Nederland Glaskracht
FloraHolland
Rabobank
Ministerie van Economische Zaken
Ministerie van Infrastructuur & Milieu
Provincie Noord-Holland
Provincie Zuid-Holland
Greenport Holland
Greenport Westland-Oostland
Greenport Aalsmeer**

September 2013

Inhoudsopgave

MARKT			
Ontwikkelen van ondernemerschap	5	Uitkoopfonds voor in de weg liggende woningen	27
Innovatieve marktorganisatie en de coöperatie	6	Garantstelling overheid	28
Verbrede teelt, cross-overs & waardecreatie	7	Fiscaal beloningsbeleid	29
		Grondlease of moderne erfpachtconstructies	30
ORGANISATIE			
Procesondersteuning bij gebiedsontwikkeling/herstructurering	9	RUIMTELIJK INSTRUMENTARIUM	
Dynamisch netwerken op thema's	10	Reiswijzer Greenportontwikkeling	32
Projectmatig werken/PPS-constructie/Ontwikkelingsmaatschappij	11	Meervoudig ruimtegebruik	33
BioBased Economy	12	Vrije experimenteerruimte	34
Duurzame energievoorzieningen	13	Ruilen via de aanpak Verkavelen voor Groei	35
Aardwarmte en tussenlaagse opslag	14	Infrastructuur	36
Sectorlobbyist Europa	15	Watermanagement	37
Het Maatschappelijk Contract	16		
Vergroenen van grijs onderwijs en vergrijzen van groen onderwijs	17	WET- en REGELGEVING & EUROPA	
Integrale lobby	18	Meldpunt knellende regelgeving	39
		Handreiking Communicatie	40
FINANCIËN		Kennisdeling Europa	41
Planvormingssubsidie	20	Snelle en slagvaardige procedures	42
Crowdfunding en Nieuwe Verdienmodellen	21	Workshops vergunningverlening	43
Europees onderzoeksgeld	22	European Innovation Partnerships (EIP's)	44
Warme sanering: verplaatsingssubsidie	23	Onteigening glas voor glas	45
Fondsvorming (revolverend) voor herstructurering en bestemming	24	Flexibele vergunning- & concessieverlening	46
GMO	25	Snelrechter/tuinbouwkamer/arbitragecommissie	47
Publieke investering op energie-infrastructuur	26		

MARKT

Voor een vitale en toekomstbestendige markt is modern ondernemerschap noodzakelijk. Succesvolle ondernemers kennen de bestaande markt en hun klanten, maar zijn tevens op zoek naar nieuwe markten en kansen, ook voor de langere termijn. Onderstaande instrumenten dragen bij aan dit moderne ondernemerschap en een toekomstbestendige sector.

Ontwikkelen van ondernemerschap

Ondernemerschap is noodzakelijk voor de toekomst van tuinbouwondernemers. Ondernemerschap bestaat uit: het kennen van de (eind)klant en zijn wensen. Hierdoor kan men markt- en vraaggericht produceren en gericht investeren in marketing en de kwaliteit van producten.

Wat

Ondernemerschap is essentieel voor de toekomst van de tuinbouw(ondernemer). Ondernemen in de tuinbouw is meer dan het verzorgen/organiseren van versproductie. Ondernemerschap bestaat uit het kennen van de consument en zijn wensen, markt- en vraaggericht produceren en investeren in marketing en de kwaliteit van producten. Dit klinkt vanzelfsprekend, maar vraagt om een grote verandering van ondernemersgedrag.

De tuinbouw is van oudsher vooral aanbodgericht. De moderne tuinbouw is vraaggericht en stelt de consument centraal. De bediening van de consument ligt momenteel vooral in de handen van de retail. Het lukt tuinbouwondernemers maar mondjesmaat om inzicht in het gedrag van die consument te krijgen en daarop te reageren. De positie van de tuinders in de afzetketen wordt in dat opzicht als zwak ervaren en is niet gericht op het creëren van marge. Hoewel enkele grotere bedrijven als goed voorbeeld dienen blijven de volgers van dat goede voorbeeld vooralsnog achter. Innovatieve ideeën en werkwijzen, ontstaan door in contact te treden met andere sectoren, trendwatching en nieuwe vormen van productie voor nieuwe markten.

Waarvoor

Sommige bedrijven verkeren op dit moment in financieel zwaar weer. Ondernemen is op dit moment vooral overleven. Dit heeft verschillende oorzaken: de voortslepende crisis, te aanbodgericht produceren en minder aandacht voor ondernemersvaardigheden. De stap van tuinder naar ondernemer is hier nog niet gemaakt. Zodra ondernemerschap is ontwikkeld zal de verdiencapaciteit per bedrijf toenemen. Als er weer een positieve cash flow in het bedrijf is neemt de financiële ruimte voor investeringen van modernisering toe. Die omschakeling naar een positieve cashflow kan en moet met beperkte stappen bereikt worden.

Wie

De tuinbouwondernemers

Wanneer

Ondernemerschap levert op korte termijn effecten op. Het ontwikkelen van ondernemerschap kan elk moment worden opgepakt. Effecten kunnen zichtbaar worden zodra een ondernemers weet wie zijn doelgroep is en meer vraaggericht gaat produceren.

Verantwoordelijken

Ondernemers zelf

Voorbeeld

Een groot aantal ondernemingen in de Greenports richt zich stevig op de marktaspecten van het ondernemerschap. Voorbeelden daarvan zijn Greenbrothers in Zevenbergen, Koppert Cress in Monstere en Sion Orchids in De Lier. Als het om duurzaam ondernemen gaat, zijn ook de gebroeders Duijvesteijn, tomatentelers in Pijnacker, Jos Looije met Honingtomaten, Zwingrow, paprika-onderneming in Naaldwijk, en Tomatoworld te Honselersdijk voorbeelden van slim ondernemerschap.

Gaat samen met

- > Innovatieve marktorganisatie en de coöperatie
- > Verbrede teelt en Cross-overs & waarde creatie
- > Procesondersteuning
- > Dynamisch netwerken op thema's
- > BioBased Economy
- > Het Maatschappelijk Contract
- > Vergroenen van grijs onderwijs en vergrijzen van groen onderwijs
- > GMO
- > Workshops vergunningverlening

Innovatieve marktorganisatie en de coöperatie

Een sterkere ketensamenwerking gericht op waardecreatie en een gezonde marge in alle geledingen van productie tot afzet.

Wat

In Nederland ontstond een sterke taakverdeling tussen kwekers die zich volledig op teelt en kostenreductie konden richten, veilingen die het aanbod bundelden en handelaren die de verdere afzet verzorgden. Verdere kostenreductie in de productie vergt steeds grotere investeringen. Kwekerijen worden miljoenenbedrijven. Zonder grip op de afzet zijn investeringen zeer risicovol en werken financiers niet meer mee. Veilingen zijn marktplaatsen geworden die het collectief bedienen en niet de individuele ondernemer. In het algemeen schermen handelaren hun markt af voor primaire producenten om hun positie (en daarmee hun marge) te beveiligen. Tussenhandel zoekt een breed assortiment en wil wel margevoordeel, maar niet per product inkopen. Eindhandel werkt met minimale hoeveelheden, wat logistieke problemen oplevert. Daarbij moeten de voordelen van het bestaande systeem qua betalingszekerheid en logistiek niet onderschat worden. Niet makkelijk dus, maar toch moet een serieuze onderneming blijven streven naar grip op de afzet. Ketenbeheersing en grip op afzet is lang niet altijd hetzelfde als ketenverkorting. Essentieel is dat een bedrijf een weldoordachte marketingstrategie invoert en die consequent uitvoert.

Waarvoor

Een optimalisatie voor alle producten.

Wie

De producenten en hun afzetorganisaties. Onder die laatste categorie vallen zowel telersverenigingen als kleine en grote afzet-coöperaties.

Wanneer

De termijn verschilt per samenwerkingsverband. Er zijn telersverenigingen die al succesvol in de markt opereren, maar er zijn ook initiatieven die nog moeten starten.

Verantwoordelijken

Verschilt per organisatie. Voor de sierteelt kun je denken aan FloraHolland, of breder een stevige inzet op de moderne marktorganisatie door Greenport Holland Bedrijfsleven.

Voorbeeld

Coöperatief is er in de Greenports reeds veel in beweging, zoals binnen de versproductie The Greenery/Coforta. Maar ook kleinere initiatieven kunnen op een dergelijke manier vormgegeven worden. De Bloemistekwekerij, een samenwerkingsverband in ontwikkeling van een diversiteit aan kleinere ondernemers in de sierteelt, is een ander voorbeeld. Zij willen in het Noord-Hollandse PrimAviera-gebied vraaggericht gaan telen.

Gaat samen met

- > Ontwikkelen van ondernemerschap
- > Verbrede teelt en Cross-overs & waarde creatie
- > Dynamisch netwerken op thema's
- > Vergroenen van grijs onderwijs en vergrijzen van groen onderwijs
- > Integrale lobby
- > planvormingssubsidie
- > Meervoudig ruimtegebruik

Verbrede teelt, cross-overs & waardecreatie

Verbrede teelt (waarbij naar extra afzetmogelijkheden of diensten wordt gezocht), cross-overs (verbinden teelt aan actuele thema's) en waardecreatie (toegevoegde waarde of productverbetering) gaat met name om productinnovatie, waardoor teelt met meer winstmarge wordt geproduceerd.

Wat

Verbrede teelt, cross-overs en waardecreatie gaat met name om productinnovatie, waarbij samenwerkingen of kennisuitwisseling met andere sectoren worden gezocht. Voorbeelden hiervan zijn valeriaanteelt voor de farmacie, of algenteelt voor medicijnen en biomassa. Deze productinnovatie genereert teelt met meer winstmarge. Door slim te opereren in een dynamisch netwerk kan binnen een jaar nieuwe handel ontstaan.

Waarvoor

Voor de beperkte marges in bepaalde productiesectoren.

Wie

De koplopers van de tuinbouw, andere sectoren en kennisinstellingen zijn hierin hoofdrolspelers. Overheden kunnen innovaties faciliteren door ruimte te bieden voor bijvoorbeeld infrastructuur.

Wanneer

De termijn verschilt per samenwerkingsverband.

Verantwoordelijken

Primaire productie in samenwerking met andere sectoren.

Voorbeeld

Waardecreatie door verbrede teelt voor de farmaceutische industrie is in toenemende mate mogelijk voor glastuinbouw. Dit wordt onder meer aangetoond in het 'Digitalisproject' in Emmen. Uit de bladeren van de plant Digitalis, ook wel bekend als Vingerhoedskruid, wordt digoxine geëxtraheerd. Digoxine is onmisbaar voor medicijnen tegen hartfalen. Door de stof onder glas te telen tracht men de leverzekerheid en de constante kwaliteit van deze stof te verbeteren en te waarborgen. Aan dit project wordt gewerkt door verschillende partijen, zoals CropEye, Proeftuin BCK, plantinhoudstoffen expert SU Biomedicine en marktpartij Boehringer Ingelheim.

Gaat samen met

- > Ontwikkelen van ondernemerschap
- > Innovatieve marktorganisatie en de coöperatie
- > Dynamisch netwerken op thema's
- > BioBased Economy
- > Vergroenen van grijs onderwijs en vergrijzen van groen onderwijs
- > Europees onderzoeksgeld

ORGANISATIE

In de huidige netwerksamenleving is het noodzakelijk dat ook de tuinbouwsector zich goed organiseert. Door samen te werken kunnen gezamenlijke ambities en doelen worden behaald. De volgende instrumenten bieden handvatten waarmee belanghebbenden zich kunnen organiseren.

Procesondersteuning bij gebiedsontwikkeling/herstructurering

De inzet van deskundigen voor de ondersteuning bij modernisering. Zij verbinden partijen en laten ze goed samenwerken.

Wat

Het duurzaam moderniseren van een tuinbouwgebied is een complex en soms taai proces.

Een herstructureringsproces start bijna altijd bij de ondernemers. Bij een eerste initiatief speelt vertrouwen een grote rol en is er, niet zelden, sprake van tegengestelde belangen. Het proces om herstructurering en gebiedsontwikkeling tot stand te brengen, wordt in bepaalde regelingen ondersteund door procesondersteuning. Dit kan een vertrouwenspersoon zijn om initiatieven vanuit het veld te inventariseren, een gebiedsbemiddelaar om partijen bijeen te brengen en het proces te begeleiden of een projectbureau dat meer grootschalige gebiedsontwikkeling voor zijn rekening neemt. Praktijk wijst uit dat deze verschillende vormen van procesondersteuning zeer essentieel zijn in de verschillende fase van modernisering (van planontwikkeling tot realisatie).

Waarvoor

Op dit moment lopen de verschillende rollen door elkaar of worden ze niet vervuld. Het is belangrijk invulling te geven aan deze rollen en ze uit elkaar te trekken. Directe betaling van vertrouwenspersonen door overheden is ongewenst, omdat dit kan leiden tot loyaliteitsproblemen bij de vertrouwenspersoon. Het is beter de vertrouwenspersoon te financieren via een onafhankelijke stichting of vereniging waaraan de gemeente een subsidie verstrekt.

Wie

Ondernemers en overheden waar herstructureringsprocessen plaats vinden.

Wanneer

Goede procesondersteuning bestaat al, kan op korte termijn worden georganiseerd, en duurzaam worden ingezet in planprocessen.

Verantwoordelijken

Bij LTO Noord Glaskracht is meer informatie te verkrijgen over actieve vertrouwenspersonen in uw gebied.

Voorbeeld

Het steunpunt herstructurering is een voorbeeld van een invulling van de rol van vertrouwenspersoon. Ook het Stichting ter verbetering van de agrarische structuur (STIVAS) in de provincie Noord-Holland heeft onder andere een dergelijke rol in gebiedsontwikkeling op zich genomen. Ook in de Betuwse Bloem zijn twee vertrouwenspersonen actief in het gebied, die vertrouwen genieten onder de ondernemers.

Gaat samen met

- > Ontwikkelen van ondernemerschap
- > Dynamisch netwerken op thema's
- > Het Maatschappelijk Contract
- > planvormingssubsidie
- > Vrije experimenteerruimte
- > Ruilen via de aanpak Verkavelen voor Groei

Dynamisch netwerken op thema's

In een dynamisch netwerk vinden verschillende partijen (overheden, bedrijfsleven, kennisinstellingen, maatschappij) elkaar, trekken ze samen op en versterken ze elkaar. Door tijdelijke samenwerking binnen en buiten de sector werkt men aan nieuwe businesscases en antwoorden op uiteenlopende thema's.

In ons vakgebied en in de maatschappij in het algemeen zijn er altijd actuele thema's. Voorbeeld vakgebied: marktgericht ondernemen, emissie-loze teelt etc. Maatschappelijke voorbeelden zijn voedselveiligheid, duurzaam energie- en watergebruik. In het verleden pakten (semi-)overheden deze thema's vaak op. Standsorganisaties hebben beperkte mogelijkheden, de overheid bezuinigt enorm op onderzoek en subsidie en voorheen gevestigde instituten als productschap verdwijnen. Eigen en aantoonbaar initiatief van ondernemers is nodig om de sector op deze thema's te ontwikkelen en nog subsidie te krijgen van de overheid. Tegelijk overstijgen deze thema's vaak het belang en speelveld van de individuele ondernemer.

Via netwerken buiten het eigen bedrijf kunnen ondernemers, adviseurs en overheden elkaar vinden. Ondernemers die participeren vinden daarmee (naast beroepsplezier) sneller nieuwe kansen en markten.

Wat

De samenwerking is actiegericht, flexibel en tijdelijk. Om dit netwerk tot stand te brengen moeten tuinbouwondernemers contact opnemen met relevante partijen, zowel lokaal als internationaal. Door samenwerking en direct contact met de omgeving werkt men aan een 'licence to produce' van de tuinbouw. Lokale netwerken werken ook goed voor verduurzaming, zoals warmte, water en elektriciteit. Digitale en sociale media zijn essentieel voor het opbouwen van het (internationale) netwerk.

Waarvoor

De samenwerking in de tuinbouw laat te wensen over. Binnen het teeltareaal is veel concurrentie. Daardoor weet men elkaar maar mondjesmaat te vinden, of wil men elkaar bewust niet vinden.

Wie

De primaire producenten in de tuinbouw, en hun ketenpartners. Lokale en provinciale overheden spelen ook een rol, afhankelijk van het thema.

Wanneer

De effecten van een dynamisch netwerk zijn op korte termijn te verwachten. Binnen twee maanden tot een jaar kunnen in het dynamisch netwerk oplossingen worden bedacht voor vraagstukken en problemen.

Verantwoordelijken

De primaire producten in de tuinbouw en hun ketenpartners.

Voorbeeld

Een voorbeeld van een dynamische netwerkstructuur is STAP (Stichting versterking Afzetpositie Producenten van glasgroenten in Nederland). Dit is een initiatief van twintig tuinbouwondernemers ontstaan tijdens de EHEC-crisis. Het doel van de stichting is de verbetering van de afzet van vruchtgroenten.

Gaat samen met

- > Ontwikkelen van ondernemerschap
- > Innovatieve marktorganisatie en de coöperatie
- > Verbrede teelt en Cross-overs & waarde creatie
- > Procesondersteuning
- > Projectmatig werken / PPS-constructie / Ontwikkelingsmaatschappij
- > BioBased Economy
- > Sectorlobbyist Europa
- > Het Maatschappelijk Contract
- > Integrale lobby
- > planvormingssubsidie
- > Crowdfunding en Nieuwe verdienmodellen
- > Fondvorming (revolverend) voor herstructurering en bestemming
- > GMO
- > Meldpunt knellende regelgeving
- > Snelle en slagvaardige procedures
- > Flexibele vergunning- & concessieverlening
- > Infrastructuur
- > Watermanagement

Projectmatig werken/PPS-constructie/Ontwikkelingsmaatschappij

Ruimtelijke ontwikkelingen, ruimte om te ondernemen, werkbare regelgeving etc. zijn dossiers die samenwerking vergen met een (zich overigens terugtrekkende) overheid. Gewenste transparantie, het duale stelsel en grotere afstand tussen bewoners en agrarische sector maken dat één op één contact met individuele bestuurders niet altijd meer toereikend is voor de ontwikkeling van een gezond speelveld. De ondernemer zal ook op dit vlak meer bewust de omgeving moeten managen. Samenwerking met een overheid vergt echter wel enige structuur en waarborging. Al is het maar omdat de leiding iedere vier jaar weer kan wijzigen.

Doelstellingen en ambities kunnen worden vastgelegd in convenanten, projectdoelstellingen en/of publiek-private samenwerkingen (PPS).

Wat

In ontwikkelingen waarbij meerdere ondernemers betrokken zijn, met name modernisering van teeltareaal, is het goed als er meer samenwerking met overheden wordt gezocht en gevonden. Zo kan aan de voorkant van (her)inrichting van het areaal rekening worden gehouden met wat kan en wat mag. En is er op voorhand een helder beeld van het proces en de procedures met betrekking tot ontwikkeling van teeltgebieden. Zo worden verderop in het proces calamiteiten voorkomen.

Waarvoor

Modernisering en herstructurering van teeltareaal zijn complexe opgaven, die ook vragen om een duurzame organisatie van een dynamische netwerk.

Wie

De ondernemers in de tuinbouw, financiers en overheden.

Wanneer

Op middenlange termijn, ongeveer 2 tot 5 jaar, zijn effecten te verwachten, afhankelijk van de omvang van de opgave. De totstandkoming van een PPS-constructie en ontwikkelingsmaatschappij vergt een stevige inzet; totstandkoming duurt één á twee jaar. Effecten zijn vaak te behalen op de langere termijn, ongeveer 2 tot 5 jaar.

Voorbeeld

Een sterke greenportsector met modern teeltareaal gaat voorbij aan individueel ondernemerschap. Het gaat ook om samenwerking met andere ondernemers, overheden en maatschappelijke organisaties. Coöperaties zijn daartoe bestaand, en ook op gebiedsontwikkeling zijn er voorbeelden van ontwikkelingsmaatschappijen, zoals de Greenports Ontwikkelingsmaatschappij (GOM) in de Bollenstreek, en Brabantse Ontwikkelings Maatschappij (BOM), die vooral inzet op herstructurering van bedrijventerreinen.

Gaat samen met

- > Dynamisch netwerken op thema's
- > Duurzame energievoorzieningen
- > Het Maatschappelijk Contract
- > Crowdfunding en Nieuwe verdienmodellen
- > Fondvorming (revolverend) voor herstructurering en bestemming
- > Garantstelling overheid
- > Grondlease
- > Vrije experimenteerruimte
- > Ruilen via de aanpak Verkavelen voor Groei
- > Infrastructuur
- > Watermanagement

BioBased Economy

De maatschappij ziet de nadelen van eenzijdige oriëntatie op de petrochemische industrie. Alle grondstoffen en inhoud stoffen (bijv medicijnen) die plantaardig geproduceerd kunnen worden hebben in de consumentbeleving een streepje voor. Bij gelijke geschiktheid kiest de consument meer voor hernieuwbare bronnen. De beleverende industrie ziet deze voorkeur en probeert daar steeds meer op in te spelen. Dit is een unieke kans voor agrarische producenten om nieuwe markten aan te boren. Daarvoor is het wel noodzakelijk om heel nieuwe netwerken en contacten te leggen buiten de vertrouwde afzetketens.

Wat

In de Greenports moet de nadruk komen te liggen op de BioBased Economy. Zo kunnen de Nederlandse tuinbouwclusters internationaal toonaangevend zijn. De BioBased Economy is een economie die gebaseerd is op het zo efficiënt mogelijk gebruik maken van gewassen en biomassa voor voeding, veevoer, materialen, chemicaliën, energie en brandstof. De ontwikkeling van een BioBased Economy is, zowel voor nieuwe verdienmodellen en duurzaamheid, als uit het oogpunt van marketing relevant. De Nederlandse tuinbouw kan zich ontwikkelen tot de meest duurzame, groene productielocatie ter wereld. Stimulering hiervan kan plaatsvinden door samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven, kennisinstellingen, financiers en energieleveranciers op diverse duurzaamheidsthema's. De BioBased Economy biedt een goede kans voor de tuinbouwsector en wordt al door diverse partijen opgepakt. Telers geven aan behoefte te hebben aan BioBased toepassingen.

Waarvoor

De tuinbouwsector kent diverse restproducten, waar in veel gevallen geen goede (kostendekkende) toepassing voor bestaat. BioBased-toepassingen kunnen hier een oplossing voor leveren. Zodoende biedt het instrument een oplossing voor hoge kosten en tevens voor milieuvervuiling.

Wie

De tuinbouw zelf, overheden en kennisinstellingen.

Wanneer

Bij start met de ambitie van cradle-to-cradle principes en een gesloten kringloop vanuit waarde creatie, duurt een traject op bedrijfsniveau ongeveer twee jaar. Veel tuinbouwondernemers passen al delen van een gesloten systeem toe, waardoor het proces versneld kan worden uitgevoerd. Het helpt als bedrijven de weg naar de stimulerende overheid goed weten te vinden.

Verantwoordelijken

De tuinbouwondernemers en overheden

Voorbeeld

Gemeente Westland, Productschap Tuinbouw en LTO Westland werken samen aan een BioBased park. In dit park zijn verschillende bedrijven aan elkaar gekoppeld voor het verwaarden van plantaardig restmateriaal uit de tuinbouw en GFT-afval uit de omliggende gemeenten. Het park heeft tot doel: synergie op het gebied van het zo volledig mogelijk tot waarde brengen van reststromen, benutten en uitwisselen van energiestromen, delen van kennis en versterking van economische ontwikkeling. Met dit project wil de tuinbouwsector een bijdrage leveren aan de transitie naar de BioBased Economy. Daarnaast is het project een directe impuls voor de regionale economie van het Westland.

Gaat samen met

- > Ontwikkelen van ondernemerschap
- > Verbrede teelt en Cross-overs & waarde creatie
- > Dynamisch netwerken op thema's
- > Het Maatschappelijk Contract
- > Crowdfunding en Nieuwe verdienmodellen
- > Europees onderzoeksgeld
- > Publieke investering op energie-infrastructuur

Duurzame energievoorzieningen

Het gebruik van duurzame energievoorzieningen zorgt voor lagere energiekosten en milieubelasting.

Omdat tuinbouw per definitie energie-intensief is, loopt de zoektocht naar duurzaamheid grotendeels parallel met kostenvoordelen. Bovendien draagt een duurzaamheidsbeeldvorming van de sector bij aan de beleving en consumptie van onze producten en acceptatie van ondernemers in het landschap.

Wat

Verduurzaming kan plaatsvinden door gebruik te maken van energievoorzieningen die fossiele energie beter benutten, minder uitstoot genereren en/of gebaseerd zijn op hernieuwbare energiebronnen. Aan bereidheid van ondernemerszijde schort het niet maar het gebruik van duurzame methoden kan beter gefaciliteerd en gestimuleerd worden. Dit kan door de risico's, die deze innovaties met zich mee brengen, af te dekken. Overheden, bedrijven en kennisinstellingen moeten de ontwikkeling van duurzame energievoorzieningen centraal stellen in hun beleid of onderzoek.

Waarvoor

Duurzame energievoorzieningen zijn een oplossing voor hoge energiekosten, milieubelasting en maatschappelijke acceptatie.

Wie

De primaire producenten en stimulerende overheden.

Wanneer

Afhankelijk van de gekozen maatregelen, kunnen binnen een half jaar duurzame energietoepassingen al renderen. Voor aardwarmte geldt een iets langer traject.

Verantwoordelijken

Tuinbouwondernemers en stimulerende overheden

Voorbeeld

Geothermie, Koude-warmte opslag, vergisting van restmateriaal; het is bepaald geen onbekend fenomeen meer in de tuinbouw. Ondernemers zijn voor deze duurzaamheidsslag gesubsidieerd door overheden. Een aantal tuinders zijn ook druk doende met het leveren van restwarmte aan de gemeente waarin zij hun bedrijf hebben. Deze restwarmte is een bijproduct dat nieuwe opbrengsten genereert. Er zijn ideeën voor een ontwikkelingsmaatschappij of unie voor duurzame energie of bodemenergie.

Gaat samen met

- > Projectmatig werken / PPS-constructie / Ontwikkelingsmaatschappij
- > Aardwarmte en tussenlaagse opslag
- > Publieke investering op energie-infrastructuur
- > Fiscaal beloningsbeleid

Aardwarmte en tussenlaagse opslag

Aardwarmte is een alternatieve energiebron, waarvan het gebruik zorgt voor lagere energiekosten en milieubelasting die beter past naarmate een bedrijf minder elektriciteitsafhankelijk is. Tussenlaagse opslag benut het gegeven dat er feitelijk geen warmtekort is, maar een opslagprobleem (warmte moet beschikbaar zijn op het moment dat het nodig is). Koude-warmte opslag is onvoldoende efficiënt. De temperatuurbegrenzing vereist opwaarderen voor (her)gebruik van de warmte. Opslag van direct bruikbare warmte (50-70 Gr) op een diepte waar dat veilig is en toch betaalbaar, kan het gebruik van restwarmte optimaliseren.

Wat

Aardwarmte, het oppompen van warm water (70 tot 80 graden Celsius) vanaf 3 a 4 km diepte, is een alternatieve energiebron die in de glasteelt op beperkte schaal reeds wordt toegepast. Meestal zijn het individuele ondernemers, die met subsidie een dergelijk project zijn gestart. Uiteindelijk levert dit goedkopere warmte, zonder dat er fossiele brandstoffen nodig zijn. Doorlevering van de warmte aan bijvoorbeeld gemeenten kan de eigenaar van de geothermieputten niet alleen kosten besparen, maar ook extra geld opleveren.

Waarvoor

Aardwarme en warmteopslag zijn een oplossing voor hoge energiekosten, hoge milieubelasting maatschappelijke acceptatie en uitwisselingsmogelijkheden met andere bedrijfstakken en/of woningbouw.

Wie

De tuinbouwondernemers, (subsidiërende en regulerende) overheden en potentiële klanten voor restwarmte.

Wanneer

De huidige ontwikkeltermijn per onderneming of groep ondernemers bedraagt ongeveer 3 tot 3,5 jaar.

Verantwoordelijken

Primaire producenten, stimulerende en regulerende overheden en afnemers van restwarmte.

Voorbeeld

Voor de tuinbouw kun je denken aan een alternatief warmtenetwerk, vergelijkbaar met de OCAP-leidingen voor CO2. Het beheer van een dergelijk netwerk zou kunnen in een alternatieve energiemaatschappij, bijvoorbeeld een Bodem Energie Unie. Tuinders zouden in zo'n unie een aandeel kunnen nemen, zodat zij niet meer het beheer en onderhoud als zorg hebben, maar wel de rendementsvoordelen.

Gaat samen met

- > Duurzame energievoorzieningen
- > Fondvorming (revolverend) voor herstructurering en bestemming
- > Publieke investering op energie-infrastructuur
- > Fiscaal beloningsbeleid
- > Meervoudig ruimtegebruik

Sectorlobbyist Europa

Brussel wordt steeds meer de bron van regelgeving en subsidieregelingen. De Nederlandse tuinbouw kan een lobbyist afvaardigen in Europa, om de belangen van de Nederlandse tuinbouw in Brussel te behartigen.

Wat

De Nederlandse tuinbouwsector moet meer kijken naar en (thematisch) samenwerken met andere landen en regio's. Om te blijven ontwikkelen zou men benchmarks moeten opstellen en best-practices moeten overnemen. De provincie zou hier als regiovertegenwoordiger een belangrijke functie in kunnen vervullen, in samenspraak met de sector en belangenorganisaties. Op bestuurlijk niveau is Europa echter teveel een blinde vlek voor de provincie. De provincies hebben in Europa hun eigen lobbyist, maar een eigen specifieke sectorlobbyist is er niet: Greenports is een van de vele thema's. Door een sectorlobbyist aan te stellen raakt men meer bekend met Europa en weet men hoe de lijntjes naar Brussel lopen.

Waarvoor

De sectorlobbyist is een oplossing voor de afstand van de Nederlandse tuinbouwsector tot Europa.

Wie

Provincies en belangenorganisaties

Wanneer

Effecten zijn te verwachten op de lange termijn. Lobbyen is een proces van de lange adem.

Verantwoordelijken

De provincie

Voorbeeld

België werkt met sectorlobbyisten om de Europese agenda te beïnvloeden. Deze lobbyisten zijn in dienst van de Belgische provincies. De oplossing voor Nederland zit min of meer in die richting: een duidelijker portefeuilledeling in Europa, meer samenspel met de EU-sectorlobbyisten en meer mandaat en dus erkenning van de bestuurders (bij provincies en Rijk).

Gaat samen met

- > Dynamisch netwerken op thema's
- > Integrale lobby
- > Europees onderzoeksgeld
- > GMO
- > Kennisdeling Europa
- > European Innovation Partnerships (EIP's)

Het Maatschappelijk Contract

Het Maatschappelijk Contract is een andere, meer dynamische benadering van het samenspel tussen overheden en bedrijfsleven. Bij het opstellen van een maatschappelijk contract gaat het om een slimme combinatie van rechten en plichten: een ondernemer krijgt het recht ergens te ondernemen, maar daar staan plichten tegenover.

Wat

Het maatschappelijk contract is als instrument in eerste instantie een nieuwe mindset: bedrijven en overheden sluiten deals met elkaar. Binnen het maatschappelijk contract, verleent een overheid het recht aan een onderneming om ergens te ondernemen. Maar verbindt diezelfde overheid plichten aan het verleende recht, bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid, of participatie in een commanditair vennootschap, of het storten van percentage X in fonds Y. Als een dergelijk contract handig wordt opgesteld is er zelfs ook voor de onderneming aan de plicht te verdienen, op zijn minst in imago.

Het denken in een slim stelsel van rechten en plichten, anders dan het huidige denken in vergunningen en handhaving, biedt vooral nieuw perspectief voor een goede samenwerking tussen individuele of samenwerkende ondernemers en (lokale) overheden.

Wie

De georganiseerde tuinbouwondernemers met overheden op lokaal en provinciaal niveau.

Wanneer

Als het maatschappelijk contract eenmaal is opgesteld, zijn de resultaten op korte termijn, binnen een jaar, te verwachten. Het opstellen van het maatschappelijk contract kan echter nogal wat tijd vergen, omdat overheden op andere manier met wet- en regelgeving moeten omgaan: namelijk niet in gebods- of verbodsbepalingen, maar in voorwaarden aan ondernemerschap.

Verantwoordelijken

Georganiseerde tuinbouwondernemers met overheden op lokaal en provinciaal niveau.

Voorbeeld

De ondernemers in AgriPort A7 hebben afspraken gemaakt omtrent de inrichting van het gebied. Aan de gebouwen op Agriport A7 worden aanvullende eisen gesteld op het gebied van duurzaam bouwen, gebaseerd op het Nationaal Pakket Duurzaam bouwen. Daarbij is het vraagstuk lichthinder door de branchevereniging van de tuinders (LTO Nederland) en de Stichting Natuur en Milieu opgepakt. In Agriport A7 hebben de tuinders met de omgeving en gemeente verder gaande afspraken gemaakt: alle belichte teelt wordt tussen zonsondergang en zonsopgang aan de bovenzijde van de kassen voor 95% afgeschermd. De zijgevels worden voor 100% afgeschermd. Deze afspraken zijn vastgelegd in een convenant en hebben ertoe geleid dat Agriport A7 door Milieufederatie Noord-Holland als voorbeeldproject in haar jaarverslag is opgenomen.

Gaat samen met

- > Ontwikkelen van ondernemerschap
- > Procesondersteuning
- > Dynamisch netwerken op thema's
- > Projectmatig werken / PPS-constructie / Ontwikkelingsmaatschappij
- > BioBased Economy
- > Crowdfunding en Nieuwe verdienmodellen
- > Warme sanering: Verplaatsingssubsidie
- > Fondvorming (revolverend) voor herstructurering en bestemming
- > Garantstelling overheid
- > Snelle en slagvaardige procedures
- > Onteigening glas voor glas
- > Flexibele vergunning- & concessieverlening

Vergroenen van grijs onderwijs en vergrijzen van groen onderwijs

Via het onderwijs stroomt talent, creativiteit en generatiegebonden kennis naar de sector toe.

Zowel voor kader- en middenkaderfuncties, als ook in de beleverende industrie zijn veel boeiende functies beschikbaar. De tuinbouw lijkt echter nog te weinig een aantrekkelijke werkgever voor middelbaar en hoger opgeleiden in onderwijs op het gebied van bedrijfskunde, techniek en marketing. En bedrijfskunde en marketing zijn nog te marginaal als onderwijsmodules in het middelbaar en hoger groen-onderwijs te vinden. Dit instrument dicht het gat tussen die twee.

Wat

Ondernemerschap verlangt andere competenties, die voorheen niet altijd in het 'groene onderwijs' aanwezig waren, met name op het gebied van bedrijfsvoering. Tegelijkertijd kan de interesse van hoogopgeleide, jonge mensen in de tuinbouwsector sterk worden vergroot, door in het grijze onderwijs aandacht te besteden aan groene vraagstukken.

Waarvoor

Het vergrijzen van het groene onderwijs is een oplossing voor het tekort aan tuinbouwondernemers, met voldoende kennis van niet-tuinbouwgerelateerde (bedrijfsvoering)vraagstukken.

Het vergroenen van het grijze onderwijs is een oplossing voor het tekort aan goed geschoolde jonge professionals met een interesse in de tuinbouwsector.

Wie

De overheid, onderwijsinstellingen en de bedrijfskolom zelf.

Wanneer

De effecten moeten wel op lange termijn worden gezien. Naar verwachting op zijn vroegst over 5 jaar, wanneer de eerste lichten nieuwe studenten de arbeidsmarkt betreden.

Verantwoordelijken

Ministerie van OC&W

Voorbeeld

Veel activiteiten op dit vlak hebben een campagne-achtige sfeer. In samenwerking met InHolland initieerde LTO Noord Glaskracht onder andere de arbeidsmarktcampagne It's Alive, en werkten zij aan vraag gestuurd cursusonderwijs in een opleidingshuis voor de glastuinbouw. Vergelijkbare projecten op dit terrein zijn de Hortifair Carrièreplaza, de Harvard Business Case Flowers en de Innovatieklas bij Greenport Aalsmeer.

Gaat samen met

- > Ontwikkelen van ondernemerschap
- > Innovatieve marktorganisatie en de coöperatie
- > Verbrede teelt en Cross-overs & waarde creatie
- > Integrale lobby

Integrale lobby

De sector en haar ondernemers zijn afhankelijk van maatschappelijke en politiek beeldvorming bij het voorkomen van knellende regelgeving, opwerpen van beperkingen en het optimaliseren van productievoorwaarden. Opereren in stilte en op de achtergrond levert afbreukrisico's op want onbekend maakt onbemind. Om te zorgen dat de sector steeds positief op het netvlies staat bij besluitvorming zal "het verhaal verteld moeten worden".

Wat

Binnen een dynamisch netwerk hoort ook een sterke, integrale lobby door ambassadeurs op topniveau onder leiding van een boegbeeld uit de sector zelf. Deze persoon draagt het belang van de handel in verse, gezonde en groene producten uit om Nederlands vers in binnen- en buitenland op de kaart te (blijven) zetten. De huidige organisatie, Greenport Holland, heeft bij veel tuinders het beeld wat los te staan van de dagelijkse praktijk in het glas. De overheid zou in haar topsectorenbeleid de versproductie een hogere prioriteit moeten geven, aangezien wij hier nummer één van de wereld in zijn.

Waarvoor

Een goede integrale lobby kan een instrument zijn ter voorkoming van mogelijke toekomstige problemen. Een slecht scenario zou bijvoorbeeld kunnen zijn dat de tuinbouwsector de aandacht verliest bij het Rijk, waardoor de sector niet betrokken is bij het ontwikkelen en vormgeven van de Nederlandse economie van de toekomst.

Wie

De gehele sector: Ondernemers en belangenorganisaties.

Wanneer

Effecten zijn te verwachten op de lange termijn. Lobbyen is een proces van de lange adem. De organisatie van de lobby kan echter binnen een half jaar plaatsvinden.

Verantwoordelijken

LTO Noord Glaskracht, ketengerelateerde brancheverenigingen, lokale en provinciale overheden met bovenmatig belang in de sector.

Voorbeeld

Letterlijk werd gezegd door tuinbouwondernemers: "Er is behoefte aan een echte kenner van de tuinbouwsector." Bedoeld werd, dat de lobby voor de tuinbouw een stevig karakter moest hebben, met een steviger verbinding tussen het bedrijfsleven in de keten en gevoel voor versproductie (sierteelt, vruchtgroenten, bomen en bollen). Om zowel het binnenlandse imago van de sector te versterken, alsmede de internationale positie te verstevigen, zou er een bestuurder moeten zijn, liefst uit de sector zelf, die zich primair en zuiver richt op de Greenports.

Gaat samen met

- > Innovatieve marktorganisatie en de coöperatie
- > Dynamisch netwerken op thema's
- > Sectorlobbyist Europa
- > Vergroenen van grijs onderwijs en vergrijzen van groen onderwijs
- > GMO
- > European Innovation Partnerships (EIP's)

FINANCIËN

In veel gevallen is een stevige financiële basis noodzakelijk voor succesvolle modernisering. Onderstaande instrumenten bieden inzicht waar de kansen op dit vlak liggen en welke financiële stappen overheden, onderzoeksinstituten en het bedrijfsleven kunnen nemen om modernisering aan te jagen.

Planvormingsubsidie

Subsidie en financiering zijn vaak alleen mogelijk voor voldoende uitgewerkte plannen. De kosten die gemoeid zijn met die eerste fase van uitwerking zijn vaak te hoog (of risico's zijn te hoog) voor een individuele ondernemer of te veel gericht op collectieve belangen.

Planvormingsubsidie is dan de smeerolie voor het opstarten van projecten. Hiermee kunnen quick scans, het maken van plannen van aanpak, haalbaarheidsstudies en businesscases worden opgesteld.

Wat

In de provincie Zuid-Holland bestaat een subsidieregeling voor de ontwikkeling van bedrijventerreinen en planvorming van bedrijventerreinen. Voor de eerste subsidietranche 2014 (open te stellen per 1 juli 2013) wordt deze regeling ten aanzien van planvorming ook opgesteld voor teeltareaal in de Greenports. Hierdoor wordt het mogelijk om in de planvorming voor modernisering businesscases op te stellen, haalbaarheidsstudies te doen en juridische advisering in te huren aan de voorkant van het planproces. In de provincie Zuid-Holland kan een groot deel van die kosten worden vergoed door de provincie met de planvormingsubsidie. Een dergelijke vergoeding van kosten voor advies en onderzoek kan wellicht ook van toepassing zijn in andere landsdelen. Interprovinciale afstemming hieromtrent is gewenst. De subsidieregeling is in overeenstemming met de staatssteunregels.

Waarvoor

Financieringstekort voor planvorming, businesscases en haalbaarheidsstudies.

Wie

Hoofdrospelers zijn samenwerkende partners in de Greenports, openbare lichamen zonder winstoogmerk.

Wanneer

Lokale, regionale en provinciale schaal. Per 1 januari 2014 kan het geld, tot een maximum van €250.000 beschikbaar per halfjaarlijkse tranche, beschikbaar zijn. Planvorming, businesscases en haalbaarheidsstudies kunnen vaak al binnen een half jaar worden uitgevoerd. Meer informatie is beschikbaar via de website van de provincie Zuid-Holland.

Verantwoordelijken

Een instantie zonder winstoogmerk of openbaar lichaam.

Voorbeeld

De planvormingsubsidie voor greenportlocaties maakt onderdeel uit van de Zuid-Hollandse planvormingsubsidieregeling voor herstructurering van bedrijventerreinen.

Gaat samen met

- > Innovatieve marktorganisatie en de coöperatie
- > Procesondersteuning
- > Dynamisch netwerken op thema's
- > Warme sanering: Verplaatsingsubsidie
- > Garantstelling overheid
- > Reiswijze greenportontwikkeling

Crowdfunding en Nieuwe Verdienmodellen

Financiering met vreemd vermogen is lastiger geworden. Creatieve nieuwe wegen zijn nodig.

Crowdfunding is 'met de pet rond': Het ophalen van kleine bijdragen bij vele verschillende investeerders kunnen moeilijk te financieren specifieke ontwikkelingen of activiteiten toch laten slagen. Nieuwe verdienen modellen kunnen vervolgens de nieuwe activiteit, bijvoorbeeld op duurzame energie, niet alleen kostenbesparend, maar ook rendabel maken

Crowdfunding levert in de regel een veel intensievere band op tussen geldverstrekker en ondernemer.

Wat

Crowdfunding organiseren, bijvoorbeeld voor innovatie, staat in de kinderschoenen. Dit kan gebiedsgericht en in een samenwerkingsvorm tussen markt en overheid. De overheid kan hierbij faciliteren. LTO Glaskracht Nederland zou crowdfunding kunnen stimuleren door dit gezamenlijk met telers op te pakken.

Een andere instrumentvorm zou een fonds zijn van een commanditair vennootschap (C.V.) voor kassen. In deze vennootschapsvorm zijn er één of meer beherende vennoten en één of meer stille vennoten. Stille vennoten zijn, net als aandeelhouders van een B.V. slechts aansprakelijk voor het bedrag dat zij investeren. Zij mogen niet namens de vennootschap optreden. Doen zij dit toch, dan worden ze net als de beherende vennoten aansprakelijk voor alle schulden. Voorlopers zouden vanuit innovatiedoelen zo risico's kunnen spreiden op risicodragende activiteiten.

Door middel van nieuwe verdienen modellen kan verduurzaming en versterking van de sector tot stand komen. Er moeten nieuwe verdienen modellen worden ontwikkeld voor waterbeheer en energiebeheer op gebiedsniveau. Waarvan de uitvoering van maatschappelijke functies een onderdeel is. Ook kunnen duurzame projecten door middel van crowdfunding en een flexibel heffing/belastingstelsel voor vervuilers en niet-vervuilers worden gestimuleerd.

Waarvoor

Crowdfunding is een alternatieve wijze om een project te financieren wanneer via de reguliere financieringspartijen geen dekkende financiering is te verkrijgen.

Wie

De ondernemer (begunstigde financiering), de financiële intermediairs/bemiddelaars tussen ondernemer en financierende partijen en de crowd of investeerders die bereid zijn om risicodragend te financieren in een ondernemer en/of project.

Wanneer

Het fenomeen crowdfunding is nog relatief onbekend. Crowdfunding is ontstaan in de Verenigde Staten in 2004 waar het een snelle ontwikkeling heeft doorgemaakt. Binnen een jaar kan een fonds ontstaan.

Verantwoordelijken

Nog nader te bepalen. Banken stimuleren crowdfunding, daarnaast zijn er verschillende crowdfunding platforms actief zoals www.geldvoorelkaar.nl

Voorbeeld

Crowdfunding kennen we vooral als het gaat om goede doelen. De sector kan evenzogoed als een goed doel worden beschouwd, waar mensen in bereid zijn te investeren: soms in ruil voor niets, soms in ruil voor zeggenschap, soms in ruil voor rendement. Of het dan gaat om een ontwikkelingsmaatschappij voor modernisering van een glastuinbouwgebied, een unie voor bodemenergie, of voor een nieuwe cross-over tussen sectoren: door middel van participaties, bijvoorbeeld aandeelhouderschap, is er bij voldoende vertrouwen en enthousiasme rendement te halen.

Gaat samen met

- > Dynamisch netwerken op thema's
- > Projectmatig werken / PPS-constructie / Ontwikkelingsmaatschappij
- > BioBased Economy
- > Het Maatschappelijk Contract
- > Warme sanering: Verplaatsingssubsidie
- > Uitkoopfonds voor in de weg liggende woningen
- > Garantstelling overheid

Europees onderzoeksgeld

Er is meer Europees onderzoeksgeld voor wetenschappelijk onderzoek dan nu voor de sector gebruikt wordt. De onderzoeken moeten zich richten op innovatie en verduurzaming voor de sector.

Wat

Onderzoeks- en kennisinstellingen ontvangen veel onderzoeksgeld vanuit Europa. De wetenschappelijke onderzoeken sluiten niet altijd aan bij de vragen die bij de tuinders leven. Door middel van innovatieve partnerschappen tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven kan de kloof tussen wetenschap en landbouwbeleid worden overbrugd. Binnen een partnerschap kan, in samenwerking met overheden, gezamenlijk worden ingeschreven op (onderzoek)tenders waarmee praktijkgericht onderzoek tot stand kan komen.

Waarvoor

Het is een oplossing voor een financieringsprobleem: de onrendabele top van een investering. Europees geld gaat meestal uit van co-financiering vanuit de lidstaat Nederland (publiek geld) en privaat geld. Het probleem zit in de kennis over de beschikbare potten en de vaak administratieve verantwoording die eraan gekoppeld is.

Wie

Hoofdrospelers zijn ondernemers (eventueel samenwerkend in telersverenigingen) en onderzoeksinstituten.

Wanneer

Wanneer bedrijfsleven en onderzoeksinstituten elkaar weten te vinden zijn partnerschappen snel te vormen. Toegepast onderzoek op basis van beschikbaar geld kan direct worden gestart en binnen 6 maanden tot resultaten leiden. Onderzoeksprojecten die nog Europese financiering behoeven zullen over de langere termijn effect sorteren.

Verantwoordelijken

LTO Glaskracht Nederland

Gaat samen met

- > Verbrede teelt en Cross-overs & waarde creatie
- > BioBased Economy
- > Sectorlobbyist Europa
- > GMO
- > Kennisdeling Europa
- > European Innovation Partnerships (EIP's)

Warme sanering: verplaatsingssubsidie

Versnipperd eigendom en de waardeverwachting daarvan remmen gebiedsvernieuwing. Warme sanering betekent het financieel tegemoet komen van bedrijven en/of eigenaren die, vanwege de wensen en behoeften binnen gebiedsontwikkeling, moeten verplaatsen.

Wat

Er bestaan reeds saneringssubsidies en verplaatsingssubsidies, veelal provinciaal vormgegeven. Voor een goede modernisering en herstructurering ten behoeve van de levensvatbaarheid van de Greenports zullen deze middelen noodzakelijk blijven om onteigening en sanering minimaal dragelijk te maken, dan wel om nieuw perspectief te bieden. Bij voorkeur via een revolverend fonds.

Waarvoor

Verplaatsingssubsidie is een instrument om sanering of onteigening van bedrijven op een goede manier af te wikkelen.

Wie

Hoofdrospelers zijn eigenaren van te saneren of te onteigenen bedrijven en (veelal provinciale) overheden.

Wanneer

Effecten zijn te verwachten naargelang de omvang van de sanering en beschikbaarheid van middelen, maar indien aanwezig is de middenlange termijn voor de hand liggend (2 tot 5 jaar).

Verantwoordelijken

Provincies

Voorbeeld

De provincie Gelderland hanteert een verplaatsingsregeling voor verspreid glas. In Zuid-Holland bestaat een saneringsregeling, die daar enigszins op lijkt.

Gaat samen met

- > Het Maatschappelijk Contract
- > planvormingssubsidie
- > Crowdfunding en Nieuwe verdienmodellen
- > Uitkoopfonds voor in de weg liggende woningen
- > Fiscaal beloningsbeleid
- > Onteigening glas voor glas

Fondsvorming (revoluerend) voor herstructurering en bestemming

Het oprichten van een fonds kan herstructurering van een gebied mogelijk maken. Het fonds kan worden gevuld door verschillende stakeholders met een belang in het bestemmen en herstructureren van gronden en gebieden. Indien een gemeente één van de stakeholders is, is het ook mogelijk een fonds te vullen vanuit kostenverevening op basis van een structuurvisie.

Wat

Herstructurering van een gebied vraagt vaak om grote investeringen. Om herstructurering te financieren kan een fonds worden opgericht. Dit fonds wordt gevuld vanuit de grondwaardestijging in de toekomst, of vanuit reserves van stakeholders met een groot belang in het bestemmen en herstructureren van gronden en gebieden. Het fonds kan worden aangewend voor structuurversterking. Uit dit fonds kan ook sanering worden gefinancierd, zodat stoppen met tuinbouw loont. Het fonds is revoluerend, wat inhoudt dat de ingebrachte middelen voor herstructurering op den duur weer terugvloeien in het fonds.

Waarvoor

Fondsvorming is een oplossing voor het financieringsstekort bij herstructurering.

Wie

Hoofdrolspelers zijn degenen die het fonds van middelen voorzien. Dit zullen veelal publieke partijen zijn, maar kunnen ook bestaan uit private partijen.

Wanneer

De totstandkoming van fonds- en fondsbeheer is afhankelijk van de urgentie en het enthousiasme om echt te moderniseren. Gegeven de betrokkenheid van meerdere partijen bij de vulling van het fonds en het vinden van een goede beheersconstructie, is een tijdspanne van twee jaar niet overdreven; in het derde jaar kan het fonds zijn effect gaan ressorteren in de uitvoering van projecten.

Verantwoordelijk

Veelal is dat de beheerder van het revoluerende fonds; dat kan een coöperatie of ontwikkelingsmaatschappij zijn, met degenen die aan het fonds bijdragen als aandeelhouder.

Voorbeeld

Er bestaan voorbeelden van organisaties die zich richten op grootschalige nieuwbouw- en herstructureringsgebieden. Dit gebeurt vaak op advies van de primaire sector en in opdracht van de overheid. Expertise wordt vervolgens gebundeld door met de betrokken partners een samenwerkingsovereenkomst te sluiten voor een periode van tien of vijftien jaar. De financiering, die een belangrijke voorwaarde is voor succesvolle herstructurering, staat echter onder druk. Een goed voorbeeld is te vinden bij de Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij (BOM), die een revoluerend fonds beheert en uitgeeft voor herstructurering van bedrijventerreinen. Meer informatie hierover is onder andere vindbaar via de provincie Zuid-Holland: http://www.zuid-holland.nl/overzicht_alle_themas/thema_economie_werk/c_e_thema_economie-werklocaties/c_e_thema_economie-masterclass.htm.

Gaat samen met

- > Dynamisch netwerken op thema's
- > Projectmatig werken / PPS-constructie / Ontwikkelingsmaatschappij
- > Aardwarmte en tussenlaagse opslag
- > Het Maatschappelijk Contract
- > Uitkoopfonds voor in de weg liggende woningen
- > Garantstelling overheid
- > Fiscaal beloningsbeleid
- > Grondlease
- > Meervoudig ruimtegebruik
- > Infrastructuur
- > Watermanagement

GMO

De Europese Unie kent verschillende gemeenschappelijke marktordeningen: subsidies om de positie van telers in de markt te versterken. Tuinbouwondernemers kunnen meer en beter samenwerken om deze subsidies binnen te halen.

Wat

De Europese Unie kent binnen het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) meer dan 20 gemeenschappelijke marktordeningen (GMO's). De GMO groenten en fruit is daar één van. Op basis van een aantal criteria kunnen groente- en fruittelers binnen de EU GMO-subsidie verwerven. Producenten moeten zich aansluiten bij een erkende telersvereniging om gebruik te kunnen maken van GMO-financiering. Doelstelling van de GMO is versterking van de positie van telers in de markt, bijvoorbeeld door middel van bundeling van teelt, marktgerichte oriëntatie en productverbetering. Nederlandse telersverenigingen maken hier gebruik van (in 2009 voor een bedrag van 100 miljoen euro). Regelgeving inzake samenwerking in de markt is via de GMO ook verbonden met het beleid van de Nma. Bekend is dat dit risico's oplevert en ondernemers 'kopschuw' kan maken. Met goede advisering is dat echter niet nodig.

Waarvoor

Voor financiering van innovaties binnen de sector, en het toepassen van deze innovaties binnen de teeltbedrijven.

Wie

Hoofdpelers zijn ondernemers in de Greenportketen en kennisinstellingen.

Wanneer

De aanvraag van GMO-middelen duurt minimaal een jaar, de beschikbaarheid van de middelen ook. De trajecten lopen gemiddeld van 1 tot 5 jaar.

Verantwoordelijken

Greenport Holland Bedrijfsleven, Overheden en Internationaal met hun partners. Tot 2014 staat het Productschap Tuinbouw hier ook nog voor aan de lat.

Voorbeeld

Veel kennis- en onderzoeksinstituten werken met Europees geld, zoals het LEI, Wageningen UR, TNO en NWO, ook in opdracht van de sector zelf. Het is daarom belangrijk dat de tuinbouwsector nauw contact houdt met de overheden en onderzoekers. Nog te weinig ondernemers, of samenwerkende ondernemers, weten te weg naar Europees onderzoeksgeld te vinden.

Gaat samen met

- > Ontwikkelen van ondernemerschap
- > Dynamisch netwerken op thema's
- > Sectorlobbyist Europa
- > Integrale lobby
- > Europees onderzoeksgeld
- > Kennisdeling Europa
- > European Innovation Partnerships (EIP's)

Publieke investering op energie-infrastructuur

Energie-innovaties overstijgen soms het speelveld van de individuele ondernemer. Als lokale ondernemers elkaar daar soepel in vinden is dat prima, maar vaak is er ook een rol weggelegd voor overheden. Overheden kunnen daarbij de verduurzaming van de tuinbouw ondersteunen door te investeren in infrastructuur voor energie. Voorbeelden van verduurzaming zijn WKK, geothermie en de creatie van warmtenetten.

Wat

Duurzaamheid is voor de tuinbouw een belangrijke kans voor de toekomst. Energie is immers de grootste kostenpost van een tuinder. Door investeringen van overheden in verduurzaming wordt het bedrijfsleven de kans geboden duurzamer te produceren. De overheid kan investeren op infrastructuur voor energie, bijvoorbeeld in een fonds of via subsidie. Ook het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (POP3) biedt middelen voor modernisering en verduurzaming.

Waarvoor

Energiekosten zijn de grootste kostenpost van tuinders in de glastuinbouw. Deze kosten zijn de afgelopen decennia fors gestegen. Door de energiekosten omlaag te brengen ontstaat meer marge en zijn er meer mogelijkheden om te investeren in modernisering. De kosten kunnen omlaag door verbeterde energie-efficiency. Maar ook door inzet op nieuwe vormen van energieopwekking en opslag en uitwisseling van warmte. De WKK is een veel voorkomende vorm van lokale energieopwekking, maar de laatste jaren wordt ook fors ingezet op geothermie en de ontwikkelen van warmtenetten.

Wie

Ten aanzien van infrastructuur blijven overheden een stevige publieke rol vervullen, waarmee de nodige middelen gemoeid zijn en blijven. Ook voor de opzet van warmtenetten is een rol van overheden noodzakelijk.

Energie efficiency, WKK kunnen door de ondernemers worden opgepakt. Geothermie is een samenspel van overheden en ondernemers.

Wanneer

Nieuwe locaties van geothermie zijn binnen twee jaar te realiseren. Warmtenetten kunnen op diverse niveaus werken. Combinaties tussen enkele tuinders en bedrijven zijn redelijk snel te realiseren. Regionale warmtenetten, die gebruik maken van de warmte van grote energiecentrales of afvalverwerkers, brengen forse investeringen met zich mee en zullen nog zeker vijf jaar duren.

Voorbeeld

Er zijn diverse voorbeelden van geothermie (boring naar aardwarmte), maar ook van warmtenetten.

Gaat samen met

- > BioBased Economy
- > Duurzame energievoorzieningen
- > Aardwarmte en tussenlaagse opslag
- > Garantstelling overheid
- > Vrije experimenteerruimte
- > Infrastructuur
- > Watermanagement

Uitkoopfonds voor in de weg liggende woningen

Een uitkoopfonds kan bijdragen aan het letterlijk wegnemen van obstakels bij modernisering en herstructurering van tuinbouwgebieden maar is niet altijd financieel haalbaar. Uitplaatsing vergt medewerking van de betrokken gemeente maar levert doorgaans veel goedkopere mogelijkheden.

Wat

Bij modernisering van tuinbouwgebieden kunnen in de weg liggende woningen plannen frustreren. Oplossingen voor in de weg liggende woningen kunnen een middel zijn om eigenaren uit te kopen of te verplaatsen, huizen te slopen en herstructurering te bewerkstelligen. Het fonds moet gevuld worden door overheden en betrokken gebiedspartners, de bevoegdheid inzake nieuwe bestemmingen ligt bij de gemeente.

Waarvoor

Het uitkoopfonds is een oplossing voor woningen die herstructurering in de weg staan.

Wie

De hoofdrolspelers zijn (met name lokale en provinciale) overheden.

Wanneer

Afhankelijk van het aantal en de omvang van herstructureringsactiviteiten zijn effecten te verwachten binnen afzienbare termijn (middellang), en veelal lokaal van aard.

Verantwoordelijken

Provinciale en lokale overheden

Voorbeeld

Voorbeelden van uitkoopfondsen komt men vooral tegen bij grote infrastructurele projecten.

Gaat samen met

- > Crowdfunding en Nieuwe verdienmodellen
- > Warme sanering: Verplaatsingssubsidie
- > Fondvorming (revolverend) voor herstructurering en bestemming
- > Onteigening glas voor glas
- > Infrastructuur

Garantstelling overheid

Overheden kunnen garant staan bij investeringen, om grootschalige projecten van de grond te krijgen. Financiers hechten grote waarde aan garantstellingen van overheidszijde en schatten in die gevallen het risicoprofiel van een investering aanmerkelijk lager in.

Wat

Door een tekort aan financiële middelen kunnen grootschalige projecten soms niet van de grond komen. Bijvoorbeeld als een bank niet het risico wil nemen om krediet te verstrekken. Om deze projecten toch van de grond te krijgen kunnen overheden garant staan bij investeringen in grootschalige projecten. Dit instrument is niet nieuw, al is de overheid er gegeven huidige crisis niet bepaald happig op. Wel zouden overheden de garantiestellingen kunnen koppelen aan bepaalde voorwaarden, bijvoorbeeld marktinnovaties en/of verduurzaming.

Waarvoor

Garantstelling door overheden is een oplossing om financiering door reguliere partijen los te trekken of tegen gunstiger condities overeen te komen.

Wie

De hoofdrolspelers zijn overheden, van lokaal tot nationaal.

Wanneer

De termijn en effecten zijn afhankelijk van de beschikbaarheid van middelen en de aard en omvang van de te financieren projecten. Belangrijk is dat het betreffende project of ontwikkeling past in de vastgestelde of uitgesproken ambities van de betreffende overheid. Let op bij gelijktijdige inzet met subsidies. Een staatssteuntoets moet standaard onderdeel van de procedure zijn.

Verantwoordelijken

Diverse overheden

Voorbeeld

Garantstelling zou de aard kunnen hebben van een maatschappelijk contract. Een ondernemer krijgt het recht uit te breiden. Een voorwaarde van overheid hiervoor kan zijn, bijvoorbeeld, een duurzame bedrijfsvoering. Zo ontstaat er feitelijk een publiekprivate business case, waarop banken eerder bereid zijn te financieren. Overheidsinvesteringen zouden, om de voortgang van het proces te helpen, ook kunnen verlopen via fondsvorming.

Gaat samen met

- > Projectmatig werken / PPS-constructie / Ontwikkelingsmaatschappij
- > Het Maatschappelijk Contract
- > planvormingssubsidie
- > Crowdfunding en Nieuwe verdienmodellen
- > Fondsvorming (revolverend) voor herstructurering en bestemming
- > Publieke investering op energieinfrastructuur
- > Fiscaal beloningsbeleid
- > Grondlease

Fiscaal beloningsbeleid

Fiscaal beloningsbeleid is het bieden van aftrekmogelijkheden van belasting aan ondernemers die wenselijk en goed gedrag vertonen, bijvoorbeeld als het gaat om verduurzaming.

Wat

Door middel van fiscaal 'beloningsbeleid' kunnen kwalitatieve ruimtelijke projecten worden gerealiseerd door investeringen van private partijen onder voorwaarden waarmee een algemeen/publiek belang gediend wordt. Door de koppeling van investeringen aan fiscale aftrekmogelijkheden kunnen deze investeringen in de publieke ruimte aantrekkelijk worden voor ondernemers. Hierbij vindt een uitruil van rechten en plichten plaats: "een ondernemer mag daar ondernemen, onder deze voorwaarden".

Het fiscale beloningsbeleid kan worden toegepast bij ondernemers die ruimtelijke projecten bewerkstelligen op basis van kwaliteit en modernisering. Belonend beleid kan ook worden vormgegeven door ondernemers planologische ruimte te bieden indien zij maatschappelijke kwaliteit aan die ruimte toevoegen. Zo kan de overheid belonend beleid sturend laten zijn voor diverse maatschappelijk verantwoorde ondernemers. Bij het toepassen van dergelijk beleid is het aan te bevelen om aan te haken bij trajecten die landelijk reeds lopen. Bijvoorbeeld op het gebied van bedrijventerreinen en fiscaliseringmaatregelen. Zo kan worden voorkomen dat er meerdere wielen tegelijk worden uitgevonden! De (glas-)tuinbouw is bekend met fiscale instrumenten via o.a. de regelingen: Milieu-investeringsaftrek (MIA) en Willekeurige afschrijving milieu-investeringen (VAMIL), verlaagd tarief energiebelasting.

Waarvoor

Fiscale stimuleringsmaatregelen kunnen helpen om een ambitieus ruimtelijk plan met privaat geld van ondernemingen bekostigd te krijgen. Om 'de onrendabele top', waarover in tuinbouw-herstructureringsprojecten vaak gesproken wordt, kleiner te maken. Daarbij moet als kanttekening gezet worden: de stimulans is er alleen voor winstmakende bedrijven. Voor bedrijven die – naar inschatting – enkele jaren geen winst maken gaat er geen stimulerende werking van uit.

Wie

Wanneer het om nieuwe regelingen op landelijk niveau zou gaan, zijn de ministeries van Financiën en van Economische Zaken de hoofdrolspelers. Nieuwe regelingen ontstaan in samenspraak tussen de departementen en de ondernemersorganisaties.

Wanneer

Er ligt een wetsvoorstel om de Experimentenwet Bedrijven Investeringszone permanent te gaan maken. Wanneer deze wet gaat voorzien dat ook tuinbouwconcentratiegebieden volgens de regels van deze wet een BIZ kunnen worden, is er een juridisch instrument waarmee collectieve investeringen in zo'n afgebakend gebied door de bedrijven samen geregeld kunnen worden. Eenmaal bij de wet geregeld, kunnen de ondernemers in een gebied en de lokale overheid samen aan de slag om hun ideeën voor een gebied uit te werken.

Verantwoordelijken

LTO-Glaskracht, Greenport Holland Overheden en het ministerie van Economische Zaken

Voorbeeld

Bedrijven Investeringszone

Gaat samen met

- > Duurzame energievoorzieningen
- > Aardwarmte en tussenlaagse opslag
- > Warme sanering: Verplaatsingssubsidie
- > Fondsvorming (revolverend) voor herstructurering en bestemming
- > Garantstelling overheid
- > Onteigening glas voor glas

Grondlease of moderne erfpachtconstructies

Grondlease maakt van de ondergrond een te huren product. Daardoor is de ondernemer niet meer afhankelijk van grondprijzen, noch de macht van eigenaren, noch beheer en onderhoud.

Grond verschuift van de balans naar de verlies- en winstrekening en het vereiste investeringsniveau voor nieuwbouw of uitbreiding wordt lager. De focus verschuift van waardeontwikkeling van grondeigendom naar rendement van de eigenlijke productieprocessen/ondernemingsprocessen/bedrijfsprocessen.

Wat

Grondlease is een instrument, waarbij de grond niet meer een productiemiddel is voor het ondernemerschap. Hierdoor wordt een onderneming flexibeler, komt er marktkapitaal vrij en is er een goede bestemmingsfunctie voor grond ontstaan. Grondlease biedt vooral kansen in het westen van het land omdat daar de grondprijzen het hoogst zijn. Aangezien de huidige ondernemers gewend zijn om ook eigenaar van de grond te zijn zal dit een grote gevoelsmatige verandering in de bedrijfsvoering met zich mee brengen. Pensioenfondsen en verenigingen van beleggers zouden het beheer van grondlease op zich kunnen nemen. Grondlease is met name een goed instrument in tijden van economische groei en bij nieuw te ontwikkelen of in te richten gebieden.

Waarvoor

Grondlease kan een oplossing bieden voor bedrijven met een snelle groeiambitie waarbij het eigen vermogen onvoldoende mee ontwikkelt om de volgende groeistap mogelijk te maken. Door deze activa buiten de balans te plaatsen verbeterd het eigen vermogen en ontstaat ruimte om nieuwe investeringen aan te gaan. Het belangrijkste nadeel van de constructie is dat bij grondlease i.c.m. nieuwbouw kassen de financier van de opstallen beperktere grip heeft op de ondergrond (geen ondergrond als eigendom zeker te stellen t.b.v. de financier). Hiermee worden de financieringsmogelijkheden voor de opstallen verminderd wat weer een hogere eigen inbreng van ondernemers vraagt. Toepassing van grondlease en erfpacht is derhalve altijd maatwerk.

Wie

Ondernemer/onderneming, de financier en de lessee (pensioenfonds, verzekeringsmaatschappij, investeerders, gemeentes of provincie of institutionele grondeigenaren.

Wanneer

Grondlease wordt al toegepast in de akkerbouw en melkveehouderij sector. In de glastuinbouw komt het instrument nog niet van de grond als gevolg van de genoemde knelpunt benoemd hierboven. Effecten zijn te verwachten in 5 - 10 jaar.

Verantwoordelijken

Er zijn reeds bestaande partijen actief in grondlease.

Voorbeeld

Grondleasing bood in 2008 rentevrije financiering van landbouwgronden. Het financieringspercentage bedraagt 70% van de actuele vrije verkeerswaarde. De jaarlijkse canon bedraagt 1/20e deel van 70%, het gefinancierde bedrag. Door middel van de canon wordt het gefinancierde bedrag in 20 jaar afgelost, waarna de grond overgaat in eigendom, naar de ondernemer toe. De erfpachtcanon is waardevast en 100% fiscaal aftrekbaar. De ondernemer betaalt verder geen rente, huur of pacht.

Gaat samen met

- > Projectmatig werken / PPS-constructie / Ontwikkelingsmaatschappij
- > Fondsvorming (revolverend) voor herstructurering en bestemming
- > Garantstelling overheid
- > Vrije experimenteerruimte
- > Infrastructuur

RUIMTELIJK instrumentarium

De tuinbouwsector legt beslag op een deel van de beschikbare ruimte in Nederland. Een goede ruimtelijke inpassing van deze bedrijvigheid is van belang voor de verdere ontwikkeling van de sector. Onderstaande instrumenten zijn bedoeld om op een slimme manier met de beschikbare ruimte om te gaan.

Reiswijzer Greenportontwikkeling

De reiswijzer is een handleiding op gebiedsontwikkeling in tuinbouwgebieden: welke stappen moeten er gezet worden en waar moet rekening mee worden gehouden bij het ontwikkelen van gebieden.

Wat

Voor de meeste telers is het momenteel een zoekplaatje wie waar voor verantwoordelijk is. Er is behoefte aan begrijpelijke en uitvoerbare systemen. Er bestaat al enige tijd de Reiswijzer Gebiedsontwikkeling, uitgebracht door het Ministerie van BZK - een praktische routebeschrijving voor marktpartijen en overheden. Deze reiswijzer, een boekje van 123 pagina's, is aan te passen op de specifieke aard van de ontwikkeling van teeltareaal. Een handzame kennisbron dus voor projectmatig werken in de ontwikkeling van de Greenports. Deze moet op een gemakkelijke manier beschikbaar worden gesteld voor ondernemers.

Waarvoor

De reiswijzer is een oplossing voor de geringe kennis bij ondernemers op het gebied van gebiedsontwikkeling. En de geringe technische kennis van overheden ten aanzien van ondernemerschap in de Greenports.

Wie

Ondernemers in de tuinbouw, lokale, provinciale en nationale overheden.

Wanneer

De reiswijzer kan binnen enkele maanden zijn opgesteld en verspreid onder participanten bij gebiedsontwikkeling in de Greenports.

Verantwoordelijken

Rijksoverheid, met name ministeries van BZK, I&M en EZ.

Voorbeeld

De Reiswijzer Gebiedsontwikkeling 2011. Een praktische routebeschrijving voor marktpartijen en overheden. Gratis te downloaden via de sites van de ministeries van BZK en I&M.

Gaat samen met

- > Planvormingssubsidie
- > Meldpunt knellende regelgeving
- > Handreiking communicatie: Juridische kennis
- > Snelle en slagvaardige procedures
- > Workshops vergunningverlening
- > Onteigening glas voor glas
- > Flexibele vergunning- & concessieverlening
- > Snelrechter / tuinbouwkamer / arbitragecommissie
- > Meervoudig ruimtegebruik
- > Ruilen via de aanpak Verkavelen voor Groei
- > Infrastructuur

Meervoudig ruimtegebruik

Meervoudig ruimtegebruik is het benutten van alle beschikbare ruimte (lucht en de bodem) in een tuinbouwgebied. Meerlaags telen is hier een voorbeeld van maar ook wateropslag onder de teeltvloer. Door gebruik van de lucht of de bodem wordt efficiënter met de schaarse ruimte omgegaan.

Wat

In een land waar ruimte schaars is, is het van belang om efficiënt en innovatief met de beschikbare ruimte om te gaan. Om de beschikbare ruimte op een goede manier te benutten kan worden gestuurd op meervoudig ruimtegebruik; door 'de lucht in te gaan' of 'de bodem in te gaan'. Dit biedt onder meer kansen voor het inrichten van het teeltareaal (meerlaagse teelt) en voor infrastructurele faciliteiten (boven- of ondergrondse logistieke mogelijkheden). De ondergrond biedt daarnaast vele mogelijkheden op het gebied van opslag en winning van (aard)warmte. Het onder- en bovengrondse ruimtegebruik zou een plek kunnen krijgen in een 3D structuurvisie en bestemmingsplannen. Voor de ontwikkeling en inpassing van dergelijk ruimtegebruik is een duidelijke rol weggelegd voor overheden, maar tevens voor onderzoeks- en kennisinstellingen.

Waarvoor

Meervoudig ruimtegebruik is een oplossing voor de veelal schaarse ruimte in tuinbouwgebieden en de bijbehorende hoge grondprijzen.

Wie

Ondernemers en overheden zijn hierin de hoofdrolspelers. De overheden zijn in randvoorwaardelijke zin cruciaal in dit soort ontwikkelingen door duidelijke en niet belemmerende regels op te stellen.

Wanneer

De mogelijkheden van meervoudig ruimtegebruik zijn legio. De termijn van te verwachten effecten verschilt, afhankelijk van de vorm en omvang waarin de investeringen plaatsvinden. Diverse ontwikkelingen worden al

opgepakt, zoals de toepassing van geothermie. Over het toepassen en installeren van dergelijke ontwikkelingen kan enkele jaren gaan.

Verantwoordelijken

Het Rijk is verantwoordelijk op het gebied van regelgeving en garantstellingen, in samenwerking met banken en lokale overheden. Innovatieve ideeën moeten vooral van bedrijven of diens adviseurs komen.

Voorbeeld

Het Rijk werkt momenteel aan een structuurvisie ondergrond. De visie moet richting geven aan een duurzaam en verantwoord gebruik van de diepe en ondiepe ondergrond. Daarbij gaat het om activiteiten zoals de winning van aardwarmte, bouwgrond en stoffen en de opslag van aardgas, olie, CO2 en bijzondere vormen van afval. Ook betreft het activiteiten omtrent grond- en drinkwater, het bodembeleid en de rijksinfrastructuur. De ontwerpvisie is naar verwachting eind 2013 gereed. Gemeenten, provincies en waterschappen hebben daarnaast hun eigen verantwoordelijk voor het lokale en regionale gebruik van de ondergrond. Drenthe kwam als eerste provincie al in 2010 met een visie op de ondergrond: 'Met Drenthe de diepte in – ontwerp structuurvisie ondergrond'. Ook is SIGN, Stichting innovatie Glastuinbouw Nederland, dé creatieve denktank die zich bij uitstek buigt over mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik.

Gaat samen met

- > Innovatieve marktorganisatie en de coöperatie
- > Aardwarmte en tussenlaagse opslag
- > Fondvorming (revolverend) voor herstructurering en bestemming
- > Flexibele vergunning- & concessieverlening
- > Reiswijze greenportontwikkeling
- > Vrije experimenteerruimte
- > Ruilen via de aanpak Verkavelen voor Groei
- > Infrastructuur
- > Watermanagement

Vrije experimenteerruimte

Vrije experimenteerruimte is een regelvrije(re) zone voor ondernemers die in gezamenlijkheid met elkaar innovatieve projecten willen starten in een gebied.

Wat

De sector is zowel gebaat bij planologische zekerheid als bij planologische flexibiliteit. Planologische zekerheid biedt ondernemers bijvoorbeeld een handvest op basis waarvan (ruimtelijke) investeringen voor de lange termijn kunnen worden gedaan. Er bestaat echter ook een sterke roep om planologische flexibiliteit. Bij wijziging van bestemmingen zou er altijd een percentage van de ruimte beschikbaar moeten zijn voor koplopers in de sector om op locatie te kunnen blijven ondernemen en experimenteren. Hierdoor ontstaat ruimte voor vernieuwing, of behoud je die ruimte. Hiervoor moeten duidelijke criteria worden vastgesteld om te kunnen bepalen welke ondernemers hiervoor in aanmerking komen.

Waarvoor

Bestemmingsplanprocedures kennen een zeer lange voorbereidingstijd en zijn omgeven met veel rechtsbescherming. Aan de ene kant is dit goed en aan de andere kant maakt dit wijzigingen van het plan tijdrovend. Natuurlijk leidt het flexibeler maken van bestemmingsplannen tot meer rechtsonzekerheid. Er is natuurlijk ook een middenweg te bedenken, alleen moet de wil bij de overheid er dan zijn en het tuinbouwbelang moet voorop staan.

Wie

Bedrijven zullen met creatieve ideeën moeten komen die vervolgens met een open houding en oplossingsgerichte houding door gemeenten worden opgepakt. Als dit strikt juridisch wordt benaderd, vanuit de attitude dat alle onzekerheden 100% juridisch dichtgetimmerd moeten worden, kom je er niet. Een bestuurlijk ambassadeur is dan ook gewenst.

Wanneer

Het gaat vooral om het wijzigen van de mindset. Daarnaast kost het wijzigen van bestemmingsplannen tijd, effecten zullen pas binnen een termijn van 6 maanden tot een jaar te bereiken zijn.

Verantwoordelijken

De gemeente moet hiervoor open staan. Provincies kunnen dit faciliteren door dit op te nemen in hun beleid.

Voorbeeld

Een voorbeeld van regelvrije experimenteerruimte is het tijdelijke experiment Stad & Milieu, gericht op stedelijke vernieuwing. Van 1997 tot en met 2003 experimenteerden 25 gemeenten met de herinrichting van complexe stedelijke gebieden. Zij deden dat volgens een integrale, gebiedsgerichte aanpak, waarbij zij optimale leefkwaliteit nastreefden in combinatie met effectief ruimtegebruik.

Op het moment dat er meer mogelijkheden voor de bedrijfsvoering in een bestemmingsplan staan biedt dit kansen voor het aanboren van nieuwe doelgroepen en het ontwikkelen van nieuwe producten. Zoals "soep gemaakt met verse paprika's uit deze kas".

Gaat samen met

- > Procesondersteuning
- > Projectmatig werken / PPS-constructie / Ontwikkelingsmaatschappij
- > Publieke investering op energieinfrastructuur
- > Grondlease
- > Flexibele vergunning- & concessieverlening
- > Meervoudig ruimtegebruik
- > Ruilen via de aanpak Verkavelen voor Groei

Ruilen via de aanpak Verkavelen voor Groei

Verkavelen voor groei is een instrument om in een gezamenlijke benadering van overheden en bedrijfsleven tot een goede gebiedsontwikkeling te komen.

Wat

Landinrichting is een instrument om in goed overleg met betrokkenen te komen tot verbetering van agrarische structuren met inbegrip van waterhuishouding. De Wet Inrichting Landelijk Gebied beschrijft een ruilproces waarin ruilingen wettelijk kunnen worden afgedwongen, maar ook een ruilproces waarin dat vrijwillig kan. Beide processen kenden lange doorlooptijden. Tegen wettelijk ruilen is steeds meer verzet gekomen. Vrijwillige kavelruilen duren ook vaak nog 3 jaar en niet altijd met genoeg resultaat. In de glastuinbouw wordt wettelijk afdwingen, vanwege hoge kosten, niet gedaan. Ook de grote verschillen in inrichting, leeftijd en kwaliteit van de opstallen maakt dat ruilverkaveling in glastuinbouw doorgaans alleen toe te passen is als deelnemers bezig zijn met bedrijfsbeëindiging.

Waarvoor

In veel glastuinbouwgebieden zitten tuinders elkaar in de weg en staat ook de gebiedsstructuur de vorming van moderne glastuinbouwbedrijven in de weg. Stoppende en vergrotende tuinders weten elkaar onvoldoende te vinden. Veel problemen komen daardoor op individuele tuinders neer terwijl in feite een gezamenlijke benadering de beste oplossingen kan bieden.

Wie

Dienst Landelijk Gebied en Kadaster zijn zeer ervaren met ondersteuning in de vorm van participatie en digitale ondersteuning.

Wanneer

Als in een gebied slechts enkele bedrijven een vergroting c.q. vormverandering kunnen ondergaan, levert dit al enorme

bedrijfsvoordelen op. De voordelen hangen sterk af van de teelt, de glasopstand en de winstgevendheid. Over een heel gebied gezien kunnen de voordelen van enkele werksessies al gauw tot in miljoenen euro's worden berekend. De totstandkoming van de verkaveling heeft lange termijn (langer dan 4 jaar), maar het proces daartoe kan binnen een half jaar worden opgestart.

Verantwoordelijken

Dienst Landelijk Gebied

Voorbeeld

In 2012 is in de veehouderij en akkerbouw met een geheel nieuwe vorm geëxperimenteerd. Agrarische ondernemers maken in kleine groepen met een procesbegeleider en met digitale ondersteuning zelf hun ruilplan. Zij hebben immers als geen ander kennis van hun bedrijf en van hun gebied. De resultaten zijn spectaculair. Daar waar ondernemers open met elkaar omgaan en hun belangen op tafel leggen en er directe contacten zijn tussen vragers en aanbieders, worden in enkele werksessies in uitstekende sfeer goede resultaten gehaald. De doorlooptijden, ook van grotere gebieden, lopen terug tot minder dan een jaar. Door expliciet uit te gaan van het ondernemerschap wordt rechtstreeks ingespeeld op te verkrijgen baten voor de bedrijfsvoering, veelal bestaand uit kostenbesparing als gevolg van minder transport, energie en arbeid.

Gaat samen met

- > Procesondersteuning
- > Projectmatig werken / PPS-constructie / Ontwikkelingsmaatschappij
- > Onteigening glas voor glas
- > Reiswijze greenportontwikkeling
- > Meervoudig ruimtegebruik
- > Vrije experimenteerruimte

Infrastructuur

Goede infrastructuur is noodzakelijk in en rondom glastuinbouwlocaties. Overheden zijn verantwoordelijk voor de aanleg en onderhoud van de basisfaciliteiten. Investerings in infrastructuur kunnen leiden tot modernisering. De nieuwe ruimtelijke ordeningswet geeft overheden meer mogelijkheden de kosten voor infrastructuur door te belasten aan profiterende ondernemers, Andersom biedt dat ook meer ruimte voor ondernemers om hun specifieke wensen aan de gemeente kenbaar te maken en gefinancierd te krijgen.

Wat

Basisfaciliteiten zoals goede infrastructuur en goed watermanagement zijn een voorwaarde voor een sterke tuinbouwsector. Goede infrastructuur heeft allereerst betrekking op het fysieke wegennet, zodat de Greenports goed ontsloten zijn en vervoerstromen binnen en tussen de Greenports geoptimaliseerd kunnen worden. Daarnaast dient ook de infrastructuur van andere logistieke stromen op orde te zijn, in en rondom de Greenports.

Waarvoor

Een belangrijke vestigingsfactor voor ondernemers is de bereikbaarheid en de aansluiting op landelijke en internationale netwerken. Op het moment dat niet goed geregeld is zullen de (actieve) ondernemers besluiten naar een andere locatie te gaan of de investeringen af te bouwen. Daardoor verouderen deze gebieden en krijgen ze te maken met leegstand. Andersom geeft een investering in de bereikbaarheid van een gebied juist een impuls. Het trekt nieuwe ondernemers aan. Datzelfde geldt voor ondergrondse infrastructuur: een gebied dat goede verbindingen heeft met warmtebronnen uit de omgeving en/of met CO2 leidingen biedt een groot concurrentievoordeel ten opzichten van gebieden die dat niet hebben. De investeringen kunnen ook tot gevolg hebben dat er ruimtelijke veranderingen nodig zijn. Hoewel dat negatieve gevolgen kan hebben, is het vaak ook een katalysator voor grootschalige modernisering van een gebied. Investerings in infrastructuur door publieke organisaties leiden in bijna alle gevallen tot private investeringen.

Wie

Het Rijk, provincies en gemeenten

Wanneer

Het verzorgen van goede infrastructuur is een instrument voor de lange termijn. Aanleg van zowel bovengrondse als ondergrondse infrastructuur kan zomaar 10 jaar duren. Onderhoud van infrastructuur kan op kortere termijn tot modernisering leiden.

Verantwoordelijken

De Rijksoverheid en provincies.

Voorbeeld

In het tuinbouwgebied bij de gemeenten Nieuwkoop en Kaag en Braassem is een platform van samenwerkende tuinders in gesprek gegaan met de overheid over noodzakelijke infrastructuur, op basis van een zelf opgestelde visie. Daardoor wordt nagedacht voor de toekomst van het gebied.

Gaat samen met

- > Dynamisch netwerken op thema's
- > Projectmatig werken / PPS-constructie / Ontwikkelingsmaatschappij
- > Fondvorming (revolverend) voor herstructurering en bestemming
- > Publieke investering op energieinfrastructuur
- > Uitkoopfonds voor in de weg liggende woningen
- > Grondlease
- > Reiswijze greenportontwikkeling
- > Meervoudig ruimtegebruik

Watermanagement

Watermanagement heeft betrekking op drainage, gietwater emissie en klimaatverandering. Ondernemers en overheden kunnen gezamenlijk een goede waterhuishouding in een gebied ontwikkelen.

Wat

Een goede waterhuishouding speelt in tuinbouwgebieden een belangrijke rol. Met betrekking tot goed watermanagement moet er aandacht te zijn voor drainage, gietwater en klimaatverandering. Hier is een gedeelde rol weggelegd voor overheden en bedrijfsleven. Zo kunnen partijen in het dynamische netwerk een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van goed watermanagement of er een visie op ontwikkelen.

Waarvoor

In veel oudere glastuinbouwgebieden voldoet de verkaveling van de gronden niet aan deze tijd. Zo zijn er veel langgerekte kavels die aan beide kanten door water omgeven zijn. Om tot moderne kavels te komen dienen sloten gedempt te worden, zodat een juiste breedtemaat ontstaat. Het dempen van sloten is echter in veel gevallen verboden door Waterschappen / Hoogheemraadschappen, aangezien deze in veel gevallen onderdeel uitmaken van de waterhuishouding in een gebied.

Wie

Ondernemers en diverse overheden (het Rijk, provincies en waterschappen).

Wanneer

Aanleg van zowel waterinfrastructuur neemt meerder jaren in beslag. De schaalomvang is afhankelijk van de infrastructuur.

Verantwoordelijken

De Rijksoverheid en provincies

Voorbeeld

In het tuinbouwgebied Kaag en Braassem is een platform van samenwerkende tuinders gekomen tot een voorstel voor de verplaatsing van wateropvang. Zij hebben toestemming gekregen om de sloten te dempen in ruil voor de creatie van een nieuwe (grootschalige) wateropvang in hetzelfde boezemgebied. Hierdoor kan het verouderde gebied gemoderniseerd worden.

In de provincie Zuid-Holland heeft een project voor duurzame gietwatervoorziening gedraaid.; Daarbij is gezocht, als het om de waterhuishouding gaat, naar oplossingen voor brijn en brijnlozingen.

Gaat samen met

- › Projectmatig werken / PPS-constructie / Ontwikkelingsmaatschappij
- › Fondvorming (revolverend) voor herstructurering en bestemming
- › Publieke investering op energieinfrastructuur
- › Meervoudig ruimtegebruik

A close-up photograph of several bright orange daisy flowers. The petals are long and pointed, radiating from a central yellow and brown core. The background is dark and out of focus, making the flowers stand out prominently.

EUROPA

WET- en REGELGEVING

Ondernemers in de tuinbouw komen op verschillende manieren in aanraking met uiteenlopende wet- en regelgeving. Zowel op lokaal als op Europees niveau. Onderstaande instrumenten zijn bedoeld om deze wet- en regelgeving beter, inzichtelijker en toegankelijker te maken.

Meldpunt knellende regelgeving

Ondernemers kunnen hun ervaringen of klachten over beperkende wet- en regelgeving doorgeven bij een meldpunt voor knellende regelgeving.

Wat

Ondernemers ondervinden in hun ondernemerschap soms beperkingen van wet- en regelgeving. Door een meldpunt voor knellende regelgeving in te richten kunnen ondernemers hun ervaringen of klachten over beperkende wet- en regelgeving doorgeven. Bij dit meldpunt worden de klachten verzameld en de knelpunten in beeld gebracht. Zo ontstaat er een beeld van gewenste veranderingen in wet- en regelgeving. Op basis daarvan kunnen overheden hun wet- en regelgeving aanpassen en/of belangenorganisaties hun lobby inzetten.

Waarvoor

In de praktijk zijn er regels die herstructurering van een gebied bemoeilijken. Ook ontbreken er soms regels die de herstructurering juist mogelijk maken. Daardoor komt herstructurering niet altijd goed van de grond.

Wie

Er zijn meerdere hoofdrolspelers bij de toepassing van het instrument. De ondernemers en gebiedscoördinatoren. Zij worden in de praktijk geconfronteerd met wet- en regelgeving en kunnen melding maken van knellende regels. Ander hoofdrolspelers zijn belangenorganisaties en overheden. Zij kunnen knellende wet- en regelgeving in kaart brengen en aanpassen.

Wanneer

Het inrichten van een meldpunt voor knellende regelgeving kan op korte termijn gebeuren. Dat geldt ook voor het verzamelen van de klachten.

Wet- en regelgeving aanpassen is vaak een zaak van de lange adem en kost in de meeste gevallen een paar jaar.

Wie is de verantwoordelijke contactpersoon/-organisatie?
Rijk, provincies, gemeenten en belangen-/brancheorganisaties (zoals LTO Noord Glaskracht)

Voorbeeld

Er bestaan diverse voorbeelden van meldpunten waar knellende regelgeving of onnodige regeldruk gemeld kan worden. De Kamer van Koophandel heeft een Regionaal Meldpunt Regeldruk, waar bedrijven terecht kunnen met vragen of klachten over regelgeving en bureaucratie. Bij het Kennisplatform Demografische Transitie (een samenwerking tussen diverse overheden in krimp- en anticiperregio's) kunnen praktijkvoorbeelden worden aangemeld waar bestaande regelgeving nadelig uitpakt voor personen, instanties of bedrijven en hoe (en welke) regelgeving innovatieve oplossingen in de weg staat.

Gaat samen met

- > Dynamisch netwerken op thema's
- > Handreiking communicatie: Juridische kennis
- > Snelle en slagvaardige procedures
- > Flexibele vergunning- & concessieverlening
- > Snelrechter / tuinbouwkamer / arbitragecommissie
- > Reiswijze greenportontwikkeling

Handreiking Communicatie

Voor veel tuinbouwondernemers zijn sommige onderwerpen nogal ver van hun bed. Een veelgehoord voorbeeld daarvan zijn juridische vraagstukken en Europese aangelegenheden. De individuele ondernemer is vaak niet in juridische en Europese materie thuis, maar krijgt bij het runnen van zijn bedrijf wel in toenemende mate met deze onderwerpen te maken. Een Handreiking Communicatie kan worden opgesteld om de benodigde informatie beschikbaar te stellen voor de ondernemers of ondernemers op weg te helpen naar de juiste informatiebron. De handreiking voorziet ten minste in juridische kennis, Europese kennis en specifieke informatie over de EIP's – ter aanvulling op de algemene Europese kennis op een aantrekkelijke en heldere manier omschreven voor tuinbouwondernemers.

Wat

De tuinbouwsector krijgt te maken met diverse wet- en regelgeving. Die is er vaak niet voor niets en hoeft dan ook niet noodzakelijkerwijs te worden aangepast. Wat wel een probleem is, is dat deze kennis voor de tuinbouwsector niet altijd op een aantrekkelijke en heldere manier beschikbaar is. Behalve het maken van een reiswijzer en het houden van workshops op het gebied van vergunningen, is er specifiek voor de tuinbouw behoefte aan het aantrekkelijk en eenvoudig beschikbaar hebben van die kennis. Een goede communicatiehandreiking over juridische zaken en projecten in de Greenports, waarin de communicatiemiddelen concreet worden benoemd, is geen overbodige luxe. Betrokken partijen dicht op de ondernemers, zoals LTO Noord Glaskracht en Rabobank, zouden deze handschoen kunnen oppakken.

Waarvoor

Bekendheid met wet- en regelgeving is vaak een kritische succesfactor in de slagen van de modernisering. Het gebeurt maar al te vaak dat in een te laat stadium beperkingen in wet- en regelgeving zichtbaar worden. Dan zijn aankoopprocessen al gestart en lijkt de modernisering niet te kunnen worden voortgezet. Dit leidt tot een domino-effect, waardoor men vaak weer terug bij af is. Dit kan voorkomen worden door te werken met een checklist voor initiatieven. Voor de betrokken overheid is bekendheid

met de wet- en regelgeving ook van belang voor het slagen van de beoogde beleidsdoelen. Deze overheden hebben dan ook een rechtstreeks belang bij dergelijke handreikingen. Wel moet aandacht besteedt worden aan het juridische spanningsveld. De teksten van handreikingen kunnen nooit in de plaats komen van de feitelijke wetteksten.

Wie

De hoofdrolspelers zijn ondernemers, overheden en LTO Noord Glaskracht.

Wanneer

Als de Handreiking gereed is zijn effecten direct te verwachten.

Verantwoordelijken

LTO Noord Glaskracht (belangenorganisaties tuinbouw)

Voorbeeld

In de gemeente Westland bestaat al enkele jaren het Voorbereidend Coördinatie Overleg (VCO). Hierin worden principeplannen van ondernemers informeel besproken. Voordat deze plannen worden ingediend krijgen ondernemers of adviseurs van hen een checklist mee waarmee ze rekening moeten houden. Op die manier wordt al vooraf over veel verschillende aspecten, ook wet- en regelgeving, nagedacht.

Gaat samen met

- > Meldpunt knellende regelgeving
- > Kennisdeling Europa
- > Snelle en slagvaardige procedures
- > Workshops vergunningverlening
- > European Innovation Partnerships (EIP's)
- > Snelrechter / tuinbouwkamer / arbitragecommissie
- > Reiswijze greenportontwikkeling

Kennisdeling Europa

Op verschillende manieren (handreiking communicatie, nieuwsbrieven, helpdesk, publicaties) worden tuinbouwondernemers geïnformeerd wat Europa voor hen te bieden heeft.

Wat

Voor de Nederlandse tuinbouwondernemer is Europa ver weg. Men heeft weinig kennis van Europa en ziet en ervaart er vooral de beperkingen van. Europa biedt echter wel degelijk kansen. Zowel voor de sector als geheel, als voor de individuele ondernemer. Zo sluiten de Europese thema's duurzaamheid, kennis en innovatie, voedselzekerheid en voedselveiligheid goed aan bij de ontwikkelingen in de sector. Om de kansen die Europa biedt beter in beeld te brengen en te benutten is het van belang dat de ondernemers hierover geïnformeerd worden middels de Handreiking Communicatie. Hierin moet antwoord worden gegeven op de vraag wat Europa te bieden heeft als het op modernisering aankomt. Daarnaast kunnen ondernemers van algemene informatie worden voorzien door een Europa Nieuwsbrief, een Europa Helpdesk of (praktijkgeoriënteerde) publicaties van LTO Noord Glaskracht, VNG of provincies.

Onderstaande onderwerpen kunnen hier onderdeel van zijn.

Financiering van concrete projecten

Door inzicht te geven in de mogelijkheden van Europese subsidies kunnen projecten succesvol van de grond komen. Een mogelijkheid voor ondernemers is om te kijken op de website van het. Europe enterprise netwerk: <http://portal.enterprise-europe-network.ec.europa.eu/>. Hierbij kunnen intermediairs zoals Agentschap NL in samenwerking met de Kamer van Koophandel ondernemers helpen met leningen, kredieten e.d. Het gaat hierbij het zowel om nationale als Europese instrumenten.

Lobby op EU regelgeving

Internationale handel en export.

Waarvoor

Het Europese hoofdstuk van de Handreiking Communicatie is een oplossing voor de onbekendheid met Europa.

Wie

De hoofdrolspelers zijn ondernemers, overheden en LTO Noord Glaskracht.

Wanneer

Als de Handreiking gereed is zijn effecten direct te verwachten.

Verantwoordelijken

De verantwoordelijke contactpersonen zijn LTO Noord Glaskracht, Greenport Holland en de Topsector Tuinbouw en Uitgangsmaterialen.

Voorbeeld

Communicatie over Europa staat echt nog in de kinderschoenen als het gaat om de greenports. Europa zou als thema kunnen worden opgepakt door bijvoorbeeld LTO Noord Glaskracht of Greenport Holland en de Topsector T&U. Een conferentie over Europese mogelijkheden, discussie- en gespreksavonden over Europese kansen dicht op de primaire versproducers zelf, ligt voor de hand.

Gaat samen met

- > Sectorlobbyist Europa
- > Europees onderzoeksgeld
- > GMO
- > Handreiking communicatie: Juridische kennis
- > European Innovation Partnerships (EIP's)

Snelle en slagvaardige procedures

Snelle en slagvaardige procedures betreft het helderder en efficiënter inrichten van besluitvorming in aanpassingen en uitbreidingen van bedrijven in de Greenports.

Wat

Met betrekking tot het planologisch instrumentarium is er behoefte aan vlotte, flexibele regelgeving en snelle procedures. Ondernemers willen snel weten waar ze bij lopende procedures aan toe zijn, ook wanneer de uitkomsten voor hen negatief uitpakken. Een belangrijke voorwaarde daarvoor is begrijpelijke regelgeving en eenvoud van procedures. Daarnaast dient de verdeling van bevoegdheden en verantwoordelijkheden van diverse partijen helder te zijn. Ook moet de overheid voor zichzelf duidelijk bepalen aan welke knoppen ze wil draaien. Daarbij wordt lokaal georiënteerde besluitvorming vaak als bevorderlijk gezien voor een slagvaardige overheid.

Waarvoor

Het instrument is een oplossing voor omvangrijke en trage procedures en stroperige besluitvorming.

Wie

De hoofdrolspelers zijn (in het bijzonder lokale en provinciale) overheden.

Wanneer

Wanneer procedures daadwerkelijk sneller en slagvaardiger gemaakt kunnen worden zullen effecten binnen afzienbare termijn - binnen 6 maanden - te bereiken zijn en op grote schaal effecten kunnen sorteren.

Verantwoordelijken

Gemeenten en provinciale overheden

Voorbeeld

De opkomst van de één-loket-gedachte wordt als een positieve ontwikkeling gezien. Een voorbeeld is het Omgevingsloket Online – het loket voor de omgevingsvergunning en de watervergunning. Bedrijven die milieubelastende activiteiten ondernemen zijn veelal vergunningplichtig op basis van diverse wet- en regelgeving en moeten verschillende vergunningen aanvragen. Hoewel het bevoegd gezag per vergunning kan verschillen, is er één digitaal omgevingsloket om deze aan te vragen. De digitalisering en centralisering van het loket zorgt daardoor voor een lastenverlichting voor ondernemers. Deze loketfunctie (frontoffice) vraagt natuurlijk wel om een efficiënte afhandeling in de backoffice.

Gaat samen met

- > Het Maatschappelijk Contract
- > Meldpunt knellende regelgeving
- > Handreiking communicatie: Juridische kennis
- > Workshops vergunningverlening
- > Flexibele vergunning- & concessieverlening
- > Reiswijze greenportontwikkeling

Workshops vergunningverlening

Kortdurende (bij)scholing voor ondernemers om op een juiste en doeltreffende manier vergunningen aan te vragen.

Wat

Binnen de keten van de Greenports zouden integrale workshops vergunningen kunnen worden gegeven, bijvoorbeeld in het kader van de Wabo of Eenvoudig Beter (vereenvoudiging regelgeving rijksoverheid). Deze workshops zouden verzorgd kunnen worden door bijvoorbeeld LTO Noord Glaskracht, in samenwerking met lokale overheden. In de workshops komen geslaagde vergunningsaanvragen aanbod als voorbeelden.

Waarvoor

Dit instrument is een oplossing voor het probleem dat (kleinere) bedrijven door onvoldoende kennis van procedures rond vergunning(vereisten) onnodig tijd verliezen bij het realiseren projecten. Hierdoor kunnen zij niet snel genoeg kunnen inspelen op gewijzigde omstandigheden. Workshops rond vergunningen, delen van voorbeelden en het delen van standaardbrieven plus checklist zorgen maken het proceduretraject transparanter en versnellen de procedurele doorlooptijd.

Wie

De hoofdrolspelers zijn LTO Noord Glaskracht, de provincies en de VNG. Daarnaast zijn de vooraanstaande greenportgemeenten en de informatiediensten van de rijksoverheid (zoals Infomil) van belang.

Wanneer

Het instrument kan na enige maanden voorbereidingstijd uitgerold worden. De effecten kunnen vrijwel direct op kleine schaal optreden. De doorwerking van de wetgeving rond Eenvoudig Beter kan binnen 2 jaar effect sorteren.

Verantwoordelijken

LTO Noord Glaskracht

Voorbeeld

Een ondernemer wil ter modernisering van zijn bedrijf aan de slag met koude-warmte opslag. Hij is het met zijn buurbedrijven eens over een gezamenlijke aanpak. Zij hebben hun oog laten vallen op een nabij gelegen kavel met glastuinbouwbestemming en verouderde opstal met bedrijfswoning. Maar aan welke vergunningen moet hij voldoen om de bouw in uitvoering te kunnen nemen qua ruimtelijke ordening, milieu en mijnbouw. Wie moet welke aanvraag doen, in welke volgorde en met welke onderbouwing en documenten? Voorziet het bestemmingsplan in de geplande voorziening? Mag hij de woning onttrekken aan de woningvoorraad? Welke eisen stellen de Waterwet en de Wet bodembescherming? Kan de aanvraag gecoördineerd worden ingediend? Is er ook één overheidsloket?

De workshop 'Koude warmte opslag: eenvoudig beter' brengt antwoord op al deze vragen. Tijdens de workshop vertelt een ondernemer over zijn ervaringen met zijn gerealiseerde installatie en geven deskundigen informatie over hoe de procedure met de meeste kans van slagen kan worden doorlopen. Een aantal standaardformulieren zijn hiervoor beschikbaar.

Gaat samen met

- > Ontwikkelen van ondernemerschap
- > Handreiking communicatie: Juridische kennis
- > Snelle en slagvaardige procedures
- > Reiswijze greenportontwikkeling

European Innovation Partnerships (EIP's)

European Innovation Partnerships (EIP's) zijn samenwerkingsverbanden voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie. De Nederlandse tuinbouwsector kan hierbij aanhaken om (teelt)innovatie te versnellen

Wat

Binnen de Europese Unie bestaan diverse European Innovation Partnerships (EIP's); samenwerkingsverbanden die een platform bieden voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie. Binnen de EIP's werken publieke organisaties, topbedrijven, onderzoekers, maatschappij en andere belanghebbenden grens- en sectoroverstijgend samen om innovatie te versnellen. De Nederlandse tuinbouwsector moet aanhaken bij deze EIP's en hier gebruik van maken.

Waarvoor

De EIP's opereren ten behoeve van de versnelling van kennis en innovatie in de EU. Het is een partnerschap, waarbij praktijkprojecten steun krijgen om uit te groeien tot internationaal rendabele innovaties.

Wie

LEI Wageningen UR participeert momenteel in het EIP. Andere hoofdrolspelers zijn LTO in samenwerking met provincies. Onderwijs- en kennisinstellingen als de TU Delft en de Hogere Agrarische School kunnen in de toekomst partner worden. In Brussel zijn de LTO, Dutch Produce Association (DPA), provincie Drenthe, Wageningen UR en de Rabobank direct speler.

Wanneer

Het EIP Agricultural Productivity and Sustainability (APS) wordt in de loop van 2013 opgebouwd. Effecten van de deelname zijn op de middenlange termijn te verwachten.

Verantwoordelijken

LTO Noord Glaskracht

Voorbeeld

Het EIP waar de tuinbouw meer gebruik van kan maken tot nog toe, is het EIP Agricultural Productivity and Sustainability (APS). Een specifiek voor tuinbouw ontwikkeld programma, bijvoorbeeld gelijk aan de Topsector T&U, is er niet in Europees verband, maar Topsector Agri & Food biedt meer mogelijkheden die kunnen worden verkend als het gaat om teeltinnovaties.

Gaat samen met

- > Sectorlobbyist Europa
- > Integrale lobby
- > Europees onderzoeksgeld
- > GMO
- > Handreiking communicatie: Juridische kennis
- > Kennisdeling Europa

Onteigening glas voor glas

Onteigening glas voor glas betreft de wettelijke mogelijkheid om glas en bedrijfswoningen in de Greenports, die modernisering en herstructurering hinderen, te onteigenen.

Wat

Bij herstructurering, en dus ook bij modernisering van teeltareaal, is het in de weg liggen van (leegstaande) kassen en (voormalige) bedrijfswoningen van eigenaren die niet willen meewerken soms een groot probleem. Een gebiedsherstructurering komt alleen op gang indien de overgrote meerderheid van de onroerend goed eigenaren daaraan meewerkt. Het is frustrerend als zo'n gebiedsvernieuwing volledig blokkeert op een laatste onwillige eigenaar. Zeker als het perceel vaak ook niet conform de tuinbouwbestemming gebruikt wordt. Op lokaal niveau is er behoefte aan de mogelijkheid om ten voordele van het gebied, in zo'n situatie op een goede manier te kunnen onteigenen. Een goed herstructureringsplan kan toch doorgezet worden door middel van onteigening.

Waarvoor

Het instrument is een oplossing voor stagnerende gebiedontwikkeling, doordat eigenaren van in de weg liggende (leegstaande) kassen en (voormalige) bedrijfswoningen niet willen meewerken aan herstructurering van een gebied.

Wie

De hoofdrolspelers bij de doorvoering van het instrument is de nationale wetgever voor het juridisch mogelijk maken van onteigening. Voorts zijn lokale overheden aan zet om over te gaan op toepassing van het instrument.

Wanneer

Aanpassing van de Onteigeningswet is juridisch mogelijk. De eerste stap is aan het kabinet, om een gehele of partiele herziening van de

Onteigeningswet als wetsvoorstel aan de Tweede en Eerste Kamer voor te leggen. De bereidheid van het huidige kabinet hiertoe is nog niet verkend, er is echter ook nog geen concreet verzoek voor geweest. Na wetswijziging is het aan de gemeentelijke overheid om in voorkomende gevallen ten laatste tot inzet van dit instrument over te gaan. Wanneer beschikbaar, blijft onteigening een tijdrovende procedure. Het instrument zal naar verwachting zeker effect sorteren. Daarbij is het onder meer van belang om bewust te zijn dat het beschikbaar zijn van het instrument wellicht belangrijker is voor het gebiedsproces dan het toepassen ervan.

Verantwoordelijken

Ministerie van Infrastructuur & Milieu
Ministerie van Economische Zaken

Voorbeeld

Van toepassing van de Onteigeningswet voor herinrichting van een tuinbouwgebied zijn nu alleen (en gelukkig beperkt) voorbeelden ten behoeve van weginfrastructuur; voor 'glas voor glas' is het instrument immers nog niet beschikbaar. Het vraagstuk omtrent onteigening kan bestuurlijk worden geagendeerd.

Gaat samen met

- > Het Maatschappelijk Contract
- > Warme sanering: Verplaatsingssubsidie
- > Uitkoopfonds voor in de weg liggende woningen
- > Fiscaal beloningsbeleid
- > Reiswijze greenportontwikkeling
- > Ruilen via de aanpak Verkavelen voor Groei

Flexibele vergunning- & concessieverlening

Flexibele verlening van vergunningen en concessies kan ontwikkelingen en innovaties versnellen. Toepassing is zinvol wanneer het maatschappelijk belang van de innovaties groot is.

Wat

Het vanuit overheidswege verlenen van vergunningen en concessies voor ondernemerschap zou flexibeler kunnen als het maatschappelijk belang groot is. Hierbij kan men denken aan innovaties en verduurzaming, zoals bijvoorbeeld aardwarmte. Dit is vooral van toepassing voor lokale overheden en provincies. Het kost geen geld, en maakt het ondernemen makkelijker.

Waarvoor

Flexibeler vergunning- en concessieverlening kunnen een stroomversnelling betekenen voor bepaalde ontwikkelingen in een gebied. Het instrument is daarmee een oplossing voor de soms trage wijze waarop modernisering van een gebied of de implementatie van innovaties tot stand komt.

Wie

Overheden zijn de hoofdrolspelers bij de toepassing van het instrument. In het bijzonder zijn lokale en provinciale overheden verantwoordelijk.

Wanneer

De termijn van de effecten is sterk afhankelijk van de aard van de vergunning- of concessieverlening. Wanneer de flexibilisering eenmaal door overheden is doorgevoerd kunnen effecten, bijvoorbeeld met betrekking tot verduurzaming, in afzienbare tijd worden gerealiseerd.

Verantwoordelijk

Gemeenten en provincies.

Voorbeeld

Er zijn concessieverleningen te over. De Greenports kunnen kijken naar andere sectoren, bijvoorbeeld openbaar vervoer, en bezien of concessieverlening een mogelijkheid biedt in het kader van modernisering van het teeltareaal.

Gaat samen met

- > Dynamisch netwerken op thema's
- > Het Maatschappelijk Contract
- > Meldpunt knellende regelgeving
- > Snelle en slagvaardige procedures
- > Reiswijze greenportontwikkeling
- > Meervoudig ruimtegebruik
- > Vrije experimenteerruimte

Snelrechter/tuinbouwkamer/arbitragecommissie

Een snelrechter, tuinbouwkamer, arbitragecommissie versnelt of voorkomt de stroperige rechtsgang bij geschilprocedures richting de Raad van State.

Wat

Ten aanzien van juridische zaken gaat er vaak wat mis bij projectmatig werken in de Greenports, als gevolg van het ontbreken van juridische kennis. Meer communicatie en informatie hierover, zoals bijvoorbeeld met de Handreiking Communicatie, is zeer gewenst om calamiteiten te voorkomen. Helemaal voorkomen van calamiteiten is echter een utopie, bijvoorbeeld als er sprake is van tegengestelde belangen of een andere visie op de uitleg van wet- en regelgeving. Procedures bij Raad van State zijn daarom nooit 100% te voorkomen. Daarom is het goed als er op het gebied van (ruimtelijke) ontwikkeling van tuinbouw, tuinbouwcomplexen en teeltareaal in dergelijke zaken een snelrechter, of een aparte gerechtelijke Greenportskamer zou zijn, die bij vroegtijdige signalering van calamiteiten kan worden ingezet om het pleit te beslechten.

Waarvoor

Stroperige Raad van State-procedures in geval van calamiteiten.

Wie

Het Openbaar Ministerie, de Rijksoverheid en juridische kennisinstelling(en)

Wanneer

Effecten zijn op landelijke schaal te verwachten. De ontwikkeltermijn van een dergelijk 'instituut in een instituut' overstijgt veelal een regeringstermijn - gedacht moet dus worden aan minimaal 4 jaar. Een lichtere vorm kan een arbitragecommissie zijn. Deze kan feitelijk binnen een jaar worden ingesteld.

Verantwoordelijken

Het Openbaar Ministerie, de Rijksoverheid en juridische kennisinstellingen

Voorbeeld

Arbitrage- en geschillencommissies zijn er in Nederland volop. Ook kent Nederland nog een College van Beroep voor het bedrijfsleven, hoewel er signalen zijn dat deze op zou gaan in de Raad van State.

Gaat samen met

- > Meldpunt knellende regelgeving
- > Handreiking communicatie: Juridische kennis
- > Reiswijze greenportontwikkeling

De Gereedschapskist Moderne Tuinbouw is opgezet ter ondersteuning van de moderniseringsopgave in de glastuinbouwsector, zodat het Nederlandse tuinbouwcluster vitaal blijft en zijn positie in de economie blijft behouden.

Voor meer informatie kunt u kijken op:

www.modernetuinbouw.nl